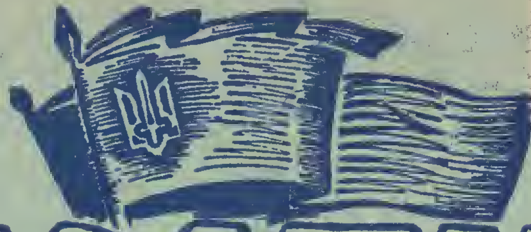

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ОРГАН ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДУМКИ

INDEPENDENT UKRAINE

Зміст

ЧІКАҐО **НЬЮ ЙОРК** **Ст. ПОЛ**

РІК V. **СІЧЕНЬ, 1952.** **Ч. 1 (48).**

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Василь Гайдаєнко, Йорк (Англія): Ваш допис ми одержали і використаємо. Пишіть більше та присилайте. Шлемо Вам щирий привіт.

М. Лавренко, Буенос Айрес (Аргентина): Вірші Сосюри ми помістили тому, що уважаємо їх виявом любови автора до України. Ми не аналізуємо характеру тої любови ані мотивів. Ми лише стверджуємо факт, що навіть так, як Сосюра не вільно любити Рідної Землі нікому, хто знаходиться в царстві московського сатрапа.

Дуже радо помістимо Ваші спомини про В. Сосюру з часів „горожанської війни". Це поможе, можливо, врятувати його перед заміреною Сталіном його ліквідацією. Бо ж в остаточному рахунку нам шкода усіх тих Сосюр, Бажанів, Тичин, Рильських і сотні інших працівників української культури, що або примушені на внутрішню еміґрацію (мовчати), або писати панеґірики власному катові.

Іван Манило, Нью Йорк: Видно, що Ви людина совєтського хову, коли кожну вільну критику (а ще й до того речеву) уважаєте провокацією. Редакція „Самостійної України" ставиться з великою шанобою до особи поета і письменника Т. Осьмачки, але помістила рецензію на його книжку „Плян до двору" тому, що знайшла її правильною і оправданою. Чому Ви це називаєте провокацією, залишиться хіба зрозумілим Вам та тим, що поза большевицькою „свободою" слова, не знають іншої та не мислять собі суспільности інакше, як невільничо-сервілістичної отари. Думаємо, що рецензія С. Панаса в нічому Т. Осьмачку не скривдила, ані не відняла йому тої популярности, якою він серед українського громадянства втішається.

П. В., Ньюарк: Редакція „Самостійної України", не є аґенцією політичної партії, а тому не може Вам потвердити, чи відповідають правді поголоски про переговори поміж УРДП та ЗП УГВР. Нам тяжко в те повірити, коли зважити позиції УРДП з погляду зобовязань тої партії супроти УНРади. Але, коли зважити ідейний родовід більшости з лідерів УРДП (Багряний, Левицький, Турчманович, Ревак, та інші) то атавістичне діяння певного рода сентименту до своєї „рідної" партії не є виключене. Радимо Вам звернутись за інформаціями до компетентних осіб.

Д-р Покорни з Генерального Секретаріяту ЦК АБН: Ви пишете у своїй відозві, яку просите нас передрукувати: „Коли б навіть наш заклик до американського народу не приніс належного висліду, то Ви (себто українці — бо відозва адресована до українців, а не до антибольшевицьких народів — прим. наша) маєте подбати про те, щоб визвольні рухи поневолених народів мали досить матеріяльних засобів, щоб протиставитися ворогові на щастя і добро В а ш о г о народу". Думаємо, що такі поради і поучення нам, українцям, зовсім не потрібні, та ще з боку чужинця, бо ми ж у тому відношенні робимо, що належить і без Ваших порад. Тому Вашої відозви не видрукуємо. Нам же навіть і на думку не приходить писати аналогічні відозви до Чехів чи Мадярів, бо уважаємо це непристойністю.

Місячник культури, політики і суспільного життя

Редагує Редакційна Колеґія.
Головний ред. д-р Тома Лапичак.

Видає УКРАЇНСЬКА НЕЗАЛЕЖНА ВИДАВНИЧА СПІЛКА „САМОСТІЙНА УКРАЇНА, Винніпеґ — Сен Пол — Чікаґо — Нью Йорк.

Адреса Редакції і Адміністрації:
INDEPENDENT UKRAINE
9421 Burnside Ave.
Chicago 19, Ill.

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання авторів повертаються.

Редакція містить теж дискусійні матеріяли, що є висловом думки автора, а не Редакції.

Статті підписані повним іменем авторів є їх особистими думками і вони не конче мусять висловлювати думки редакції.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Ціна одного примірника в ЗДА і Канаді — 30 центів. В Англії і Австралії — 2 шилінґи. В інших державах рівновартність 30 центів в перечисленні на валюту даної держави по обов'язуючому курсі.

Передплата „Самостійної України" виносить річно:

в ЗДА і Канаді — $ 3;
в Англії і Австралії — 24 шилінґи;
в інших державах рівновартість $ 3 в перечисленні на валюту даної держави.

Independent Ukraine

Articles published on political, cultural and social topics.

Edited by Editorial Committee

Published by
UKRAINIAN INDEPENDENT PUBLISHERS LTD.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК V. **СІЧЕНЬ, 1952.** **Ч. 1 (48)**

Петро Карпенко-Криниця

МОЄ НОВОРІЧНЕ

Так, це ти — не нью-йоркський бродвей, що мільйоном
Це лиш ти [горлянок регоче.
хуртовинням,
тривогою вітру в завії густій
О дванадцятій рівно, на сутім краю несходимої ночі,
Нагадала мені, що
іще
я живий.

У тісняві безбарвних облич,
в божевільно розгойданім морі,
Що запрудило гулко бродвейський,
преярко ояснений брук
О дванадцятій рівно почув я твій шелест крізь
тьму
і нростори
І стояв, як Бруно на кострищі, охонлений полум'ям мук.

Ніби в сні,
простягались тополь твоїх руки — я виразно бачив —
І стискали за серце моє,
і я слова нромовить не міг.
Озивалася молодість, дихала димом у вічі гарячі,
Розбушованим димом,
вогнем,
переміряних пилом доріг.
І здалось поруч мене замислились друзі з Ліежських забоїв,
Із Оттави й Сіднею,
з Парижу, де соняшний ранок зійшов.
І ступали із Мюнхену,
з Лондону йшли,
обмінятись журбою
І відчути так близько тебе, як сини — материнську любов.

Гіркота невмолима важкої утрати пекла до нестями,
Як отрута,
що в кров заповзла і сколихує душу до дна.
— З новим роком і щастям
за морем,
за ніччю,
за снігом з вітрами,
Україно моя,
мій загублений світ,
і любов,
і весна! —

І в цю ж мить, о дванадцятій,
снрава і зліва,
за мною й навпроти —
Реготав і свистів мільйоновий бродвей, вигинаючи брук.
Не було ні знайомих,
ні друзів,
був сам я
у кліщах скорботи
І стояв, як Бруно на кострищі, охоплений полум'ям мук.

Ю. В.

Різдвяна Правда

Двадцяте Сторіччя! Широким річищем часу котить воно чорні води вперед і вічно топить їх у темну пропасть. Раз тут, раз там знімає несамовита ріка гори хвиль, щоб громом розбити їх об себе і разом накрити ревом водного сказу. Жадібно вариться в собі і без упину кипить дика течва. Неситий вуж дії невтомно пружиться, пожирає себе і назад видовжується для поновного повтору потворних своїх рухів. Велетенський давун прямує вперед у простір та ніяк неспроможен він добитись спокою і спочити, ізвитий в себе, в лігві своєї морської печери.

„Отут його середина" — покажуть рукою і позначать порядковим числом літопису людські жреці нову мету. „1952-ий почався" — скажуть вони й шукатимуть в хаосі хвиль тієї особливої, щоб вимовною подією записати початок **нового року.** Та він, отой грядучий 1952-ий рік, не почне нічого нового, бо він не межа, але тільки природне законне продовження невмірущої стихії, яка з кожним днем прибирає на силі, збільшує потужність пливу і поширює русло течії. Непомітно для зовнішнього ока відбувається наростання внутрішніх сил дії, що ледви дається розмежувати на своє вчора, сьогодні і завтра. Її насиченість вікородним змістом, сувора понурість вигляду і невблаганна рішеність збутись в стан **безумовної дійсности,** — говорить мовою твердого присуду, від якого нема відклику. З котрого боку до неї не підійти, завжди стане перед очима подоболюдська постать долі, в якої обличчя всюди таке саме — страхітне вчора, трагічне сьогодні і смертельно тривожне завтра. Печать невхильности позначила життя виразом зримого призначення, існування сталося для себе самого висловом розкритої тайни. Людина бачить **сьогодні** свою завтрішність і відгадує свою долю.

На спадщині віків культурно-історичного росту для сучасної людини бє довга, **добова** година **проби,** чи живе і діє вона як **співтворець** своєї долі, чи є тільки жертвою невідомих сил, що їх сама збудила до дії, якої не може ні внапрямнити ні зупинити. Ще ніколи не була вона втягнута так повно і глибоко у вир життєвої безпосередности, і ще ніколи не почувала вона себе так самітною і загроженою в гущі людської маси, у вогнищі масових змагів і дій. Жертвенно зусиллями довговікового поступу здобувана **підметність** людського становища в історії укладом життя, розкривається сьогодня як велика омана пристрасно самолюбної думки, яка замість сподіваної свободи щасливого існування принесла неволю безпросвітного, безособового, безрадісного і безнадійного животіння. Брутальний і до цинізму безтрадиційний 20-ий вік поздирав, порвав і подоптав всі написи, символи і прапори на те, щоб наглість обнажування і відразливу наготу існування зробити єдиним змістом життя.

Середина сторіччя застає людину в темряві понурих мислей про своє буття і будучність завтрішнього світу. В один страшний запит згустилась дійсність наших днів, в запит такої бездонної важности, що нема сміливих дати на його **відповідальну** відповідь. Думаючий дух людський не доводить головної думки до кінця, мовкне і покриває тишею саме найкритичнішу годину всієї людської історії, як би не почував себе досить сильним для вияву запобіжних починів та не вірив уже в себе. Тоді, коли їдка пітьма історичної ночі нависла над світом нерухомим запитом і чекає свого духового слова, від якого почався б її відступ.

Від ряду літ душа зацькованої людини чекає і надслухує гомону великого нового походу. Кожну зміну року супроводить її тиха надія в недалеке чудо визволу, що своїм воскресним світлом переможе ніч в день. Голосом вічної віри перекликається отак сучасність з давниною, шукає надхнення в предківських мітах, обрядах і святах, прагне збудити в собі вічні джерела життєвої снаги і бодай на короткий час жити та відчувати існування серцем **вічної людини.** Тієї, що в різні доби історії однаково надхненно, віддано і жертвенно починала свої дні і роки, зверталася до найвищої сили за благословенням своїх задумів і чинів, складала обіти і приносила жертви. Бо в душі людській горить **вічний** вогонь, не погасає він у ній і сьогодні в добу лютуючого безвірства, — але вітрам загибелі наперекір — розгортається щораз яснішим полумям в пожежу світового визволу. Споконвічна віра в перемогу сонця і весни жевріє в надрах життя від днів **створення,** і нема в світі ніяких сил холоду, від яких вона погасла б. Бо світ однозначний із світлом, і темрява всяка чекає його промінного блеску. Теж і наша доба пригаслої віри, доба відступства від правд і вартостей споконвічного людського ладу дозріває внутрішньо для вияву світлої природи своїх основних первородних сил. Серед людської маси вправді мало ще свідомого спротиву темряві, надто поквапно слухає вона облудних проповідей про щастя земного раю, дає себе обманювати обіцянками великих благ нерадо вислухує слів про **саможертвенність життя.** Не всюди досвід упадку і кари вже діткнув її особисто, вона ще не вірить, що небезпека дуже близько, що вона власне в ній самій, в її самолюбному почутті одиничного існування, в її непровіреній самопевності, для якої вона нічого не робить, покладаючи всю свою надію в непорушність того життєвого ладу, серед якого родилась, росла і живе. Їй здається вистарчальним власний організм, забезпечений силами природи, що діють способом незмінної законности. Духового

зусилля, душевної творчої снаги, моральної самосвідомости, що дисциплінує життя людини внутрішньо, та у суспільних взаєминах, етичного активізму в щоденній практиці існування — не доцінює доба тоталітарних устроєвих тенденцій і тотального поглинення людської одиниці волею маси. За невільничою працею в системі примусу, насилля і терору, як теж за висилюючим здобуванням життєвих засобів в умовинах свобідного вибору праці — людина **забулася** і добровільно приглушила свої внутрішні потреби, сталася працюючою і здобутки власної праці споживаючою та пережовуючою твариною. Пониження духового рівня є наявним фактом, а щораз глибший і повніший потоп людини в громаду, спільноту і масу є конечністю сучасної суспільної структури існування, що її ні заперечити ні оминути не можна.

Велике питання доби звучить: Як може людина в існуючому ладі загального сьогодні процесу всуспільнювання життя зберегти своє існування на рівні особистої гідности в усіх основних аспектах притаманної собі природно своєї **вічної людяности?** Відповідь і розв'язка можливі єдино як могутній творчий суцільно життєвий здвиг на міру **релігійної ідеї життя.** Її не видумати і не сотворити розумом, її коріння треба в собі та у світовому грунті власного існування відкрити і до творчого росту пробудити. Збудитись зі сну життєвої несвідомости **душею,** що свідома себе і призвання людського життя! На свойому історичному становищі, на свойому світовому місці **оновитись** з джерела життєвої невмирущости, з надрів вічної природи, з творчої потужности Божого промину. Із повного кореня буття, із повноти почерпнути віддиху і жити в пляні божественної повновимірности. Дану життєву основність, готову людяність власним духом відкрити і творчим зусиллям душі її життєво потвердити, розгорнути в живий час, викохати квіт і збутись в овоч! Подібні освідомні проблески назріваючої ідеї життя видаються нині на овиді людської дійсности чужі й далекі, проте насправді вони наявні в її корені, завтра зійдуть і проявлять зримо свою квітову свіжість і красу. Думки про ідейну основу життя близькі і вчасні на порозі кожного Нового Року, а найближчі вони в **Різдвяну Ніч, в годину** містичного переживання найбільшої події людської історії — **Народин Богочоловіка і Сина Божого.**

На 20-му сторіччі християнського літочислення світ зазнав таких струсів духового і суспільного ладу, від яких похитнулась людська віра не лише в Божий порядок існування, але і в самого Бога. Від десяток літ йде жорстокий наступ пекельних сил проти твердині християнства в душі віруючої людини. Діється і робиться все можливе, щоб досягнути кореня і в самому зародку вбити вічний вогонь людської віри в Бога та у вічний глузд буття. Руйнування храмів Божих, тортури і вбивства віруючих, влада кнутом і ножем, нова соціяльна політична диктатура і господарський розбій — не досягнули смертельно джерел віруючого життя, та не домоглись перемогти в людині Бога. В царстві пятикутної, на земний зразок придуманої і спорудженої червоної зорі світить **біла зоря чотирогранного хреста** і на чотири сторони світу голосить, що головна правда людської історії **жива** та має **будучність.** Як не вийшов-би грядучий двобій земних потуг, у висліді переможе **розпнятий на хресті Бог.** Тому бо звитяжну дорогу готує його найбільший ворог. Він, заклятий перечник, клеветник і руїнник, проти своєї волі — **призначений** своїм діявольським ділом дати посвід, що Бог вічний, а життя, почате із творчого слова, є невмируще і перетриває нищівну силу пекельного вогню. Своє криваве діло відступник мусить довести до кінця і послужити перемозі правди явно і певно. У завтрішньому світі буде більше правдиво віруючих християн, ніж є їх сьогодні.

Сьогорічна Різдвяна Ніч є може остання перед великим боєм на землі за її імя. Вже близько дві тисячі літ душа людська вступає на Вифлеємський шлях і відбуває свою щорічну прощу до джерела життя, опроміненого зорею народження Богочоловіка. До тієї правди поверталась віруюча людина повсякчас, щоб утвердити в собі змагову снагу духа та могти двигнути на рамена хрест своєї долі і його гідно до кінця нести. Сьогодні впала людина на своїй дорозі і лежить придавлена непосильним їй тягарем великого призначення. В її очах пригас вогонь віри, дух її зневірився і померк в темряві, а душа близька піддатися і без одного слова передсмертного крику потонути в небуття. Бо ніч над нею світово велика і потворно темна. Лежачи на земній дорозі людина не знає, де, в котру сторону заховалося небо, бо вона не бачить зір. Послабла в неї **сила зору,** затерлась темність і вона забула, що дорога до зір на небі **починається завсіди в душі земного паломника.** І чудесна Різдвяна Ніч не розкриє **сліпцеві** очей на красу Божого неба та чарівно ясне світло Вифлеємської зорі, коли він життям своїм земним не йшов до Вифлеєму, не пробував навіть вступити на шлях Богочоловіка. Чого-ж надіятись людині від Великого Свята, на яке вона чекає як той злидар, що свою холодну душу зодягнув у лахміття свого безрадісного життя, а в серці не прогорнув попелу, щоб воно зіткнулось з подувом свободи, зажевріло своїм вічним вогнем і зогріло його самого від нутра. Такий не погріється навіть у берега світової пожежі, а згорить в ній без думки в животворну силу своєї жертви.

Різдвяна Ніч 1952 року світить над нашою землею, немов над безоднею, що отемніла від кровотечі і в хаосі лячних червоних видив захолола. То-ж між небом і землею простелилася червона „зоря" і своєю близькістю сліпить людський зір. Людині, зіпхнутій у вертеп світової безодні, найвища пора визнати своє положення останньою годиною і від себе, з власної душі, пробити собі шлях до завітних висот батьківського життєвого неба. Настав такий час, що Різдвяна Містерія мусить статись живою

дійсністю, сповнити душі людські щоденним кормом, а дні довжити в роки зусилля, праці і жертви. Примирення з Богом може початись з людини, яка духа Різдвяної Містерії зрозуміла так, що сталася повинна і готова служити свойому Богові як **син-воїн.** Таке є завдання людської сучасности, взагалі всі люди і всі народи покликані сьогодні оборонити в світі і людині **Христа** — божеську суть вічної людськости і людяности.

Спір і змаг за людину дає біжучій добі підкреслено моральний і долевий наголос. В цьому найбільшому бою історії вирішною мірою заважить постава людини — в цілости її істоти. Переможцем вийде людина внутрішньо суцільніша, морально вища і бойово жертвенніша. На її долю випадуть важкі завдання відбудови і творчого формування подоби завтрішнього світу. Він буде певніший, чим твердше стане на первнях вічної людської духовости, себто — здійснюватиме ідею життя в людях і народах мірою найвищих вартостей богоподібного існування.

Різдвяна Ніч більше ніж казка, символ і міт. Вона — **правда** про живого Бога, переможця смерти і творця життя.

Олександер Гайдай

Оксана Лятуринська

(СИЛЬВЕТКА)

Є вражаюче, як мало признання і зрозуміння знаходять за свого життя не тільки талановиті, а й ґеніяльні одиниці людських спільнот — народів саме у власного народу. Історія людської культури і біографії великих людей повні доказів того, як часто байдужість, висміх, ба, й ворожість загалу своїх людей — спричинялись до злиднів, хоріб і передчасного скону цих найвизначніших репрезентантів людської душі і думки. Вистарчить згадати відношення італійців до Галілея та Верді, французів — до композитора опери „Кармен" — Бізе, повне забуття та жебрацьку смерть Бетховена й кпини сучасників Ваґнера з його музики, відношення тодішніх анґлійців до їх ґеніяльного Байрона то що...

Коли подібні явища існують у великих державних народів, де є могутні культурні інституції, а підтримка з державних фондів може направити лихо подібного відношення, то значно гірші наслідки це має для народів недержавних, або ворогом окупованих. Українці є саме в тій ситуації. Ворог немилосердно і пляново обезголовлює наш нарід, винищуючи перш за все репрезентантів українського духового й культурного життя й стремить до повної заглади окремішности нашої культури, ба, посягає по саму душу народню!

І в цей апокаліптичний час „не так вороги, як свої добрі люди" вкорочують віку ґеніяльному Шевченкові, допускають до напів-голодної смерти Івана Франка, а в новітніх часах — Юрія Клена, та ж хиба тільки цих?! Це все діється тоді, коли фізичне знищення, або душевна втома і заломання кожної не тільки вийняткової та талановитої, але взагалі культурної української людини є непоправною втратою і траґічним внеможливленням світлого майбутнього нашого народу!

До таких цінних людей належить і пані Оксана Лятуринська. Народжена року 1904-го на невеличкому хуторі коло Вишневця на Кремянеччині — вона проживає свої дитячі роки в батьків. Вже щойно шостилітня дитина — Оксана звертає на себе увагу, намалювавши досить подібний портрет своєї сестри. Далі вчиться в школі Острожського Братства. 8-ми літньою дитиною пише свій перший вірш: „В Альпах". Року 1917-го (отже 13-ти літня), багато читаючи, творить вірш: „Ліс шумить". Його надзвичай, як на її вік, глибокий зміст та досконала форма, звертають на неї увагу всіх її учителів, особливо вчительки літератури. Сей вірш деклямують з великим успіхом на шкільних літературних ранках і вечорах Острожського Братства, де вона тоді вчилася до 5-ої кляси.

Період нашої боротьби проти більшовиків в рр. 1919-21 перериває її ґімназіяльні студії й нарешті вона дістається до Чехословаччини, де в Празі р. 1926-го матурує в українській реальній ґімназії. Вчилась вона дуже добре, зокрема швидко опановуючи мови, що дало їй можливість читати клясичну літературу інколи в ориґіналі. По закінченню ґімназії записується, як студентка філолоґії на Пражський Університет, де особливо цікавиться літературою, філософією, історією та мистецтвом. Там на неї звертає увагу Др. Кандиба-Ольжич. Спільність розуміння завдань українського мистецтва та поезії веде її до вступу до відомої (особливо нашим ворогам!) „Спілки українських мистців, письменників та журналістів в Празі", де вона співпрацювала з Миколою Чирським, Юрієм Дараганом, Ольжичем, О. Стефановичем, Лащенко, Юрієм Липою та іншими.

Від того часу ім'я Оксани Лятуринської є тривко пов'язане з розвитком сучасного українського мистецтва, поезії та націоналізму. Вона радісно захоплюється його світлими моментами, але й мужньо переносить добу траґедій та переслідувань. Не заломлюється і відгукується по нинішній день на героїку нації натхненними

слоками — візіями. Її вроджена скромність, внутрішня гордість і праця над собою не дозволяють їй себе афішувати і щойно в 1938-му році виходить друком її перша збірка віршів: „Гусла", де „...сурмами дзвенить завзяття бою" й „...знати треба лиш одно: загин або побіда". Для першої частини цеї збірки є типовий вірш:

„Я в темінь кину смолоскип,
осяю шлях великий,
висоти скель, провалля глиб
і подвигом надхненні лики.

Чи в далеч кожному пройти?
В це кожний свято вірить.
І контур, ні, не затремтить
цих постатей твердих і сірих."

Але не була б вона жінкою, коли б не бачила за цими твердими й сірими постатями і лірики несмілого кохання дівчини до юнака, що пішов до бою, й „серця дівчини засмученого", бо „доля з щастям незаручені."

„На моїх грядках барвінок
позатикувався синьо.
Ще з листків роси не стряс
біло-срібний ліліяс.
Ніжать мальви пелюстки.
Обережно, не діткни!
Ось троянда рожевіє.
Ту зірвать ніхто не сміє,
бо призначена комусь,
а кому? — сказать боюсь,
щоби зле хтось не зарік,
щоб не плакать, як торік.

але не вертають борці і в „дівчини, далекої царівни"

...Все марніють білі лиця,
місяць гасне на чолі.
З уст зірветься: „Таж коли?
Стільки марно — жданних років —
не горить вогонь високий
на кордонах сторожких
і знамен нема на них...

Якщо авторка має порозуміння про „журу, журбу дівоцькую", то ще глибше відчуває вона тугу матери відїзджаючих юнаків, що

„...шлях закурений хрестила.
Відірвать очей несила
від сліду копит дзвінких,
від розлогих лугів".

Але її мати героїчна, й тому „вигладить турбот сліди" і каже: „Йдуть друзі — ти іди!" Все ж

„...чи матери заборонить,
щоб не продовжити хоч мить?
Щоб не припасти до стремен
з словами ніжними, як лен?
Благословінь не дать на путь?
Хрестом не огорнуть?"

І ось, коли сини „пішли, пішли і... не вернули", материнські

„Підводилися руки вгору,
сухі уста переривали:
„За тих, що згинули від мору...
за тих, які в боях упали".

І били постаті поклони
За тих, що потонули в морі...
За тих, що невідомі в сконі.
Беззвучно плачучи, в покорі

схилялись сестри і вдовиці
і матері і наречені
і капав воск із восковниці
за тих, що впали безіменні..."

Другу свою збірку надруковану року 1941 в Празі, вона назвала „Княжа емаль" і присвятила її памяти померщого молодого націоналіста-поета Юрія Дарагана. Вже самі назви 4-ох частин цеї збірки — „Печерні рисунки", „Княжа емаль", „Волинська майолика", „Філіґран" проздраджують, що їх творила душа не тільки поетеси, але й малярки. І дійсно нрирода там нодана з вражаючою силою і мальовничістю, чи йде про нрироду саму, чи те живе, що в ній існує.

„Ліси ловитв! Пянючі ночі!
Звір затремтить, птах затріпоче.
Непевен час ані берліг,
ані відбочини доріг.

Вогні запалять хтиво очі.
Хижак напружиться і скочить
і переможно зподалік
у ліс потужний кине рик.

Ви маєте впрост барелефний образ пралісів печерної і княжої доби, де „за око — враже око! Одному з двох упасти. Рука тверда, гранчиста, ніж гострий та широкий". Воїн княжої доби, що стоїть на варті, каже:

„Не знаєш гасла — боронись!
Освячений держу я спис.
Я попіл бороню батьків,
героїв славу, честь борців.

Але поетеса, подаючи пестрий і вірний фільм тогочасної доби інколи висловлює і своє наставлення: У вірші, що подає образ Ярослава Мудрого, вона каже:

„...Чоло... спокійне. Пишний плащ соболій
на князю — велич некривава
того, чиє імення Мудрий.
Принишкнув ворог вовком, зубром,
А князь — хиба розважно й мудро? —
Лишає в Правді мести право.

У „Волинських майоликах" та „Філіґранах", в кожному майже вірші перлини-малюнки природи, як весняної так і особливо осінної то зимної. У вірші: „Євшан зілля"

„...образ весен — ледве черкнуті пастелі:
від настілу, що ще тодішнє листя стелить,
відбився весело і пурхає метелик;

то Божа синь, то ніжно кинута рожевість,
то ще несита зелень вітів яблуневих...

В осені ж

„Час вийти на пейзажі!
Взяла вже осінь барми княжі
і в лісі ходить аж по пяти
убрана в куни і шарлати.
Так ясно в соняшних просіках!
Як розлилася прозолоть сторіка
і емалева просинь!..”

а в зимі

„...біло так на дворі!
Так біло-біло наче ново.
На білому вінок миртовий,
Ломають тіни осокіл”.

Закінчується ця збірка бадьоро.

„О, чую ріг скликає турій!
І лицарі мечі ладнають.
Нехай чоло моє похмуре,
Ось панцир твій, ось зброя з краю.
За честь, за стяги злотні Руси!
За січову батьківську славу!..”

———

Оксана Лятуринська дуже любить дітей і має глибоке порозуміння про їхню душу. Доказом того є збірка дитячих віршів: „Бедрик”, надіслана нею на літературний конкурс до Львова. На жаль, обставини 40-х років, не дали їй можливости дочекатися появи друком цієї збірки, що більше, їй навіть не звернули віршів, а нині авторка має відомости, що працівник в галузі дитячої літератури, що неребуває тепер в Канаді — час від часу вміщує дещо зі збірки „Бедрик”.

Року 1942-го під псевдом „Роксана Вишневецька” пише вона збірку новель з доби дитячих літ під назвою „Материнки”. Видано їх друком аж в таборах Баварії р. 1946-го. Написані з майстерньою нростотою новелі оповідають про дітей і їхніх друзів — тварин й мають глибоко виховне значіння.

Крім „Материнок” пані Лятуринська ще переклала для дітей відому книжку Сетона Томсона „Звірята герої”, або „Діти джунґлів”. Якщо вже мова про переклади, то для дорослих вона переклала частину лірики Мардена, з чеських романтиків — Бендля, з білоруської мови — вірші поетеси Ґеніуш та Богдановича, але більшість того пропала. Схоронила авторка тільки дещо.

———

Схоронила вона в себе і невидану збірку „Веселки” (на теми мітологічні), нескінчену поему „Героїка”, ночала „Раменники” (з пражського життя), та написала під псевдом „Єроним” поему за часів таборового життя, що назвала „Літопис”. Коли ви познайомитесь хоч з частиною отої невиданої творчости, то побачите, що творчість та є доказом глибини змісту, удосконалення її поезії і ріжноманітности зовнішньої форми від простенько-наївної „Веснянки” (у збірці „Веселки”),

„Кликала із малечку
весну щей русалочку:
— Любонько приходь,
личенько спогодь!
Щоб таке, як в сонечка,
мала неньки донечка,
як вишневий цвіт
аж до пізніх літ!..”

або заклонотано-гуморної (теж з „Веселки”)

„Не зуміла щось зробити,
щось забула приказати,
або він щось запримітив —
як це знати, як це знати?!

Та ж я варила я любисток
у самісенький полудень,
таж одстоювала чисто,
додавала м'яти-рути.

Таж приказувала наче:
„Зілля, зелено вкіпай-но!
полюбляй мене, юначе,
засилай сватів негайно!”

Таж напій він, наче випив.
Таж хіба не безголов'я? —
Як подався із садиби,
Не спитав і про здоров'я!

до траґізму і біблійного патосу „Героїки”

„...ключарю Петре... вони
Прийдуть під брами, мов з сухіт,
самі кістливці, голі й босі.
Та Батьківщини чудний міт
горить в серцях, мабуть, і досі.

Прийдуть без слави, без відзнак
і не на те — війну забути!
Прийдуть вони на сурми знак
і по зюд — ост маршруту.

Там їхні друзі. Голіруч
ідуть на смерть, у тюрми...
Ключарю-Петре, вийми ключ,
і хай Архангел сурмить!

та „Літопису”

Десь там, десь там земля обітована,
десь там урочище і дім новий,
десь там воно, не тільки як омана,
затвердження у гідности людській.

Пасти череди, первину орати
і будувати свій, свій власний дім,
а ввечері по праці біля хати
з свойого огнища вдихати дим
і знати, так напевно знати:
це все твоє, що ти здобув трудом,
і потай не вдеруться в хату таті
і скарбу не возьмуть під божником,

а твій божник ганебно не осквернять...

І ось, і ось в думках ти весь вже там.
О, мріє — рожа! В неї, гляньте, терня.
Стоїш у сповненні ти сам на сам —

І бачиш: це не все, що має бути.
І радости не маєш ти з черед,
усе пригадуєш ти щось на смерть забуте,
лишивши на столі і хліб і мед.

Що, що це є? Чи прадідів могили,
чи степу синь і жайворонка спів
і верби над ставком похилі?
чи то непомщені гроби батьків?

І відчуваєш: тут усе чужинне,
свій рідний дім ти не забудеш тут...
І враз запахне солодко крушина
от, як тоді, під весен каламут,

От й як тоді, коли свою єдину
Ти землю покидав на глум чужим...
А що, а що ти скажеш свому сину,
чи ж ти чоло не схилиш перед ним?

Проходять постаті перед очима...
Таке прочитуєш у всіх серцях,
і туга, що була ще вчора зрана,
приборкана иемов підбитий птах.

Нема отчизни? Іншої не треба!
Ніколи не вросте у серце чужина.
Хай ще і ще нас Бог карає й небо,
Отчизна в світі є лише одна!

І їхати десь далі в світ — страхітно,
Її лишати, може, назавжди.
Вона ж з тобою маревом блакитним
усюди піде, де не ступиш ти.

Коли до того додати вірші, друковані під псевдом у Донцова в „Літературно-Науковому Віснику" у Львові, далі таборову творчість (вірші на академіях в таборі), виправу різних вертенів Рейнаровича в рр. 1947-48 та переклад пєс для гумористичного театру Давидовича, то ми накреслимо собі сильветку Оксани Лятуринської, як поетеси.

Не менш маркантною є постать пані Лятуринської яко малярки та скульпторки. Як вже згадано, вже 6-ти літньою вона малює свою сестру. Але справжня праця її над собою датована рр. 1928-1931, коли вона студіює малярство в академії мистецтв в Празі у проф. Мако, а скульптуру в мистецько-промисловій школі (теж в Празі) у відомих чеських професорів Фойтіка та Дворжака.

Там швидко звертає на себе увагу. Цікавим є, що тоді, як чеські професори вважали, що яко скульпторка вона має чоловічу руку й здібна монументальности, професор Мако знаходив у неї мягкість жіночої руки. По абсольвуванню чеської школи вона дістає державну стинендію Чехословаччини на мистецьку подорож но тій республиці. Її три найкращі праці того часу — „Китаянку", „Янгола" (між іншим без крил) та голову матери чехи вміщують до Пантеону Академії поміж найкращі чеські скульптури.

З її дальших нраць треба відмітити памятник полк. Коновальцеві, Кобизському та поляглим в Пардубицях (метрополії східньої Чехії), останнього часу в таборі Ашафенбурґ — намятник проф. Животько. Було багато інших менших праць, більшість, котрих була знищена нри бомбордуванню Праги р. 1944-го. Частину їх збережено було у нані Мирної, в Музеї Визвольної Боротьби та Історичному Архіві в Празі. Що сталося з ними тенер — невідомо.

Яко малярка — пані Лятуринська дала нам багато актів та портретів. В сучасний мент вона не має навіть фотографій переважної більшості своїх скульптур та малюнків. В Міннеаполіс українське громадянство мало змогу бачити дуже добрий портрет нроф. Грушевського, Івана Франка, Шевченка, студію голови Ольжича, нортрет Вашинґтона — і це все, що їй лишилося з багатої творчости минулого життя. Оксана Лятуринська не підлягає розпуці і відчуває, що — як тепер казала, — ще не вичерпана духово. Було вище згадано про ненадруковану збірку „Веселки", присвячену темам мітологічним. Для авторки знання нашої мітології є наближенням до нрадавньої народньої душі й тих природніх сил, які та душа нерсоніфікувала. І це для неї є логічне.

Вона походить з українського народу, цілим своїм творчим єством є з ним новязана і до останку хоче віддавати йому свою творчість і сили.

Читайте і передплачуйте журнал „Самостійна Україна"!

Вступайте в члени Організації Державного Відродження України (ОДВУ)!

Дм. Кармазин

МИКОЛА СЦІБОРСЬКИЙ -- ТЕОРЕТИК УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

IX. Маса і провід.

В питанні „маса і провід" українському націоналізмові його партійні противники пришивають т. зв. „вождізм", диктатуру і тоталізм. Якщо під українським націоналізмом розуміти його дійсну „генеральну лінію" і його дійсну ідеологію, визначені і сформульовані Проводом Українських Націоналістів, то знову ж таки ці твердження розбігаються з дійсністю.

Поширеному в XIX віці культові маси, „народу" Донцов, як відомо, протиставив культ „касти ліпших людей", сформулював клясичну в цьому питанні антитезу. Він писав: „Провансальці, демократи і прочі народолюбці казали, що впорядковує світ і здійснює ідеї завжди народ. Ми відповідаємо — ніколи народ, а творче насильство ініціятивної меншости".
Народницькій концепції демократичних „апостолів черні", як їх називав Донцов, він протиставить свою аристократичну концепцію маси і проводу. „Вивести країну з руїни потрапить лише нова панівна каста" ліпших людей, яка стане над „інертною і тупою народною масою". Адораторам бездушної, незгієрархізованої, аморфної, пасивної і вигідницької маси протиставиться апотеоза героїв, наділених рисами „холодної твердости панівних рас". „В кожній суспільності націю представляє її правляча каста". „Каста правителів, не назвою, а суттю — повинна бути окремою громадою, зліпленої, по перше, з іншої глини, викута з іншого металю, ніж інертна, байдужа, хитлива маса; по друге, — мусить займати окреме становище, власне творити з себе окрему касту, позбавлену такого сталого контакту з масою, як це водиться в демократіях; по третє, — мусить ця каста виказувати зовсім окремі прикмети духа й душі, інші ідеї мусять горіти в її головах, аніж це в обмеженої, нездібної вийти поза межі вузького кругу своїх буденних інтересів народньої маси". (Донцов — „Дух нашої давнини", ст. 118).

Таке трахтування маси і проводу народу й еліти, що його висунув Донцов, приписується українському націоналізмові. Це роблять не лише звичайні обивателі чи свідомі наклепники, а й маститі політики і професори, які ці наклепи видають за об'єктивне і наукове дослідження української суспільно-політичної думки.

В дійсності трахтування проблеми маси і проводу в системі українського націоналізму в однаковій мірі є запереченням як народницько-драгоманівських поглядів, так і аристократично-донцівських.

Ортодоксальний націоналізм відкидає обидві крайні концепції проводу і маси і дає цій проблемі синтетичну розв'язку. З цього приводу М. Сціборський, як один з чолових ідеологів і теоретиків ОУН, недвозначно закликав „поставитися з критичністю до тих надмірних ідеалізаторів режиму диктатури меншости та її методів", які творили собі оманливі ілюзії спасенности цих методів для України і витворювали „помилкові й небезпечні погляди на більшість (народню масу), як на ту „ворохобну юрбу" або „деструктивну чернь", що до неї, мовляв, можуть бути застосовані лише два середники кермування: сліпий послух і... погорда". І далі дається позитивна відповідь: „Історія дає чисельні приклади величезної ролі індивідуальности й провідної еліти в державно-політичному та культурно-цивілізаційному житті народів. Заперечувати ці факти можуть хіба сторонники вульгарно-демократичного культу натовпу, комуно-соціялістичного „колективу", або анархізму. Але... чи управнюють вони до скороспілих, при тому „засадничих", висновків про брак конструктивности народньої більшости, до погорджування нею?.. Чи дійсно народні маси — це лише „юрба", що її отарна психіка, примітивність і ворохобність унеможливлюють творчість і засуджують її лише на роль сліпого знаряддя в руках провідної меншости?.. Такі погляди, що їх тепер доволі часто зустрічаємо в надто екзальтованих ідеалізаторів „вождизму", є діяметральною протилежністю до теорій політичної демократії та споріднених із нею „народницьких" течій, що лише в масі добачують джерело „правди всіх правд... Порівнюючи ці відмінні погляди, ми гадаємо, що правда десь посередині".

„Заперечування ad hoc творчих спроможностей народніх мас повинно привести до заперечення значної частини історії культури людства... Досить вглянутися в етнографію, епос, мистецтво, штуку, музику, культуру і т. д. даного народу, щоб переконатися в тій важливій ролі, що її відограє будуючий інстинкт його мас. Що більше історія дає також приклади, коли власне народні маси у своєму здоровому консерватизмі й духовій устійнености, виказували у рішаючих подіях далеко більшу відпорність, ніж їх провідні верстви: вони зберігали здобутки національних культур і політично-державних традицій навіть тоді, коли їх еліта, підо впливом асиміляції, ставали на службу ворожих історичних факторів". „Саме життя логічно розділяє роль маси і еліти". „Еліта (провідна меншість) є функцією власного народу; її внутрішній зміст і спроможності у великій мірі залежать від його зрілости й розвитку, а провідна роля — від постійного з народом контакту через втягнення найглибших його прошарків у процес активної співтворчости з нею". Державний устрій мусить „забезпечити нації корисне сполучення авторитарности проводу зі збір-

ною, діючою волею народніх мас. При цьому сполученні відбувається постійна співчинність між творчістю провідної меншости й працею, корективами й безпосередніми почуваннями середньої „масової” людини. У цей спосіб переходить нормальний обмін функцій у національно-державному організмі, подібний до циркуляції крови в здорової людини”. (М. Сціборський — „Націократія”).

Зіставляючи позиції народників-демократів з одного боку і позиції Донцова з другого ми бачимо, що позиції українського націоналізму у відношенні до обох це є позиції синтези у відношенні до тези й антитези з відомої діялектичної тріяди Гегеля.

Ми бачимо, що такий синтетичний підхід до ріжних проблем дозволяє встановити більш правильні, наукові погляди на речі, а в політичній практиці дає творчі наслідки і усуває негативні прояви протилежних тенденцій. Погляди українського націоналізму на творчу роль народу і провідної меншости є ключем для розв'язки низки суспільних проблем і побудови нового, дійсно справедливого і прогресивного суспільного ладу в державі.

X. Революційна місія українського націоналізму.

Сучасні партійні противники українського націоналізму з табору соціялістів і всяких „поступовців” уявляють собі український націоналізм правим рухом. Згадана нами репліка п. Котовича на адресу українського націоналізму про те, що це — „нехай і наша рідна, а все ж таки реакція” не є випадковістю. В міжпартійній боротьбі наші соціялісти мають лише один аргумент, що це лише вони одні є оборонцями „трудящого народу”, що це лише вони приділяють увагу соціяльній проблематиці і що лише вони є дійсними „поступовцями”. Супроти ж українського націоналізму від самого початку і до нашого часу соціялісти і всі інші „демократи” і „поступовці” ведуть неперебірчиву кампанію наклепів, метою якої є представити український націоналізм за реакційне під соціяльно-політичним оглядом, явище.

З приводу цього Микола Сціборський писав:

„Ми знаємо наскільки лицемірна й брехлива ця кампанія! Ми знаємо, що коли вираз — **радикалізм** — приймати не в примітивному, фальшивому й звульгаризованому розумінні нашої еміграційної ес-ерівщини, чи галицької радикальщини, а як конструктивне поняття, що означає вміння тримати руку на живчику соціяльного життя, чуло прислухатися до його вимог і змінливих процесів, бути здатними корегувати його в інтересах широких суспільно-виробничих мас, усувати його дефекти в ім'я внутрішнього здоровля нації — то ніякі інші доктрини й ніякі інші політичні течії, як саме націоналізм — зокрема націоналізм український — є справжнім радикальним рухом соціяльного прогресу й суспільної етики.

Цю істину про наш рух, цю правду про його виключну конструктивну соціяльну місію — нам треба, через голови чужих і доморослих демагогів, донести до свідомости українських народніх мас. Вони повинні знати, що націоналізм не ігнорує пекучих соціяльно-економічних проблем і має програмовий плян їх корисного для нації розрішення. Цим навернемо на правильний шлях чимало блукаючих душ і отверезимо багато запаморочених ворожою отрутою голів...

Українська нація йде по свому хрестному шляху до тяжкої перемоги, яка розгорне перед нею нову сторінку її історії. Історії вільного розвитку її духової, політичної й культурної сили, матеріяльного поступу нових етичних форм суспільної організації й творчости — отже того всього, що зможе упідставнити й здійснити її місію державної нації. А це можливо буде тільки тоді, коли устроєві форми нашої державности будуть виповнені конструктивним і ясним для кожного громадянина соціяльним змістом.

Соціяльні раби не бувають державно-творчим чинником; уклад суспільного життя ніби опанцирює їх серця й душі від ушляхотнюючих впливів любови й обов'язку. Їх уділ: терпіти й ненавидіти, до часу, поки не приходить для них пора сліпого вибуху, виповненого такою силою смертоносної злоби й спрагою руїнництва, що він за короткий час перетворює життя в кладовище (приклад большевицької революції). Сю історичну правду варто б тямити тим „аполітичним” недоумкам, які люблять афішувати заявами: „Нам, мовляв, все рівно, який політичний і соціяльний устрій матиме Україна: головне, щоб була самостійною... А про устрій є ще час думати”...

А ми кажемо ні, не все рівно! І думати про це треба вже тепер, бо „потім” буде запізно! „Самостійність”, при якій ворожі окупації заступить „свій” режим різних „консерватистів” (ось наприклад, в стилю скоропадщини), які нетерпляче чигають „висєч розгами” українського селянина й робітника за їх участь у минулій революції — така самостійність змін до кращого для нації не принесе! Вона лише знову зворохобить маси й згасить у них вогонь віри у власну державу, як **символ Правди, Права й Справедливости.**

Український націоналізм — це не лише фактор державно-політичного визволення; це також і чинник **соціяльного реформізму.** Тому його революція буде водночас і **національною і соціяльною.** Вона принесе з собою основні реконструктивні здвиги, спрямовані до встановлення найкращих форм розвитку всіх здорових суспільно-виробничих верств ув устроєвій системі націократії.

В тім напрямі. перед нами стоять дуже тяжкі завдання! Щоб бути здатним їх здійснити — треба вже тепер пильно вивчати всю сукупність, звязаних із Україною, суспільних проблем, мати на їх генезу ясний погляд і знати шляхи їх розрішення. Цим вимогам і має служити програма” (Альманах „В авангарді” 1938 р. ст. 12).

XI. Індивідуалізм, колективізм і приватна господарська власність.

Український націоналізм у соціяльно-економічному розділі своєї програми є запереченням як демоліберального капіталізму, так і тоталітарного соціялізму. В цих питаннях Сціборський дав низку глибоко-наукових праць (напр., „Земельне питання"), у яких обгрунтував погляди і позиції українського націоналізму.

Перечитуючи ці праці, маєш враження, що вони написані сьогодні. Подаємо тут кілька уривків.

„Погляди на приватну господарську власність зосереджувались на двох протилежних бігунах. Перший із них — демоліберальний капіталізм, обороняв приватну господарську власність, обгрунтовуючи своє становище різноманітними аргументами (включаючи сюди й умозаключення етично-морального й психічного порядку) та настоюючи на її священності й недоторканості. Другий — соціялізм, навпаки, засадничо заперечує приватну власність, добачує у ній незмінні антисоціяльні й неморальні тенденції та змагає до її експропріяції й усуспільнення. В цьому спорі, пролито було чимало чорнил, а ще більше — крови...

Сьогодні, після пережитих експериментів і потрясень, після багатьох неоправданих суспільних надій і розчарувань, ми можемо вже зайняти до цього спору власне становище — оперте на нашому світогляді й оформлене нашою теоретично-програмовою зрілістю...

Індивідуалістичні первні (виявлювані, зокрема, в інстинкті власности) безумовно визначають духову істоту людини, але, побіч їх, в цій істоті заложені також і первні колективістичні (суспільницькі); ті й другі в певній пов'язаності між собою, оформлюють суспільне співжиття й місце в ньому окремої людини. Ці дві категорії почувань розподіляють, в якійсь — са-мою природою й побутовим укладом визначеній — пропорції сфери своїх впливів і ділання в людині, як у її духовому житті, так і в приватній та суспільній чинності. Задержання цієї гармонії, її об'єктивізація в суспільному житті й етиці — є одною з суттєвих познак здорового соціяльно-економічного устрою.

Доводиться стрічатися також із поглядами, що засадничо відкидають усуспільнену господарську власність і обгрунтовують свої позиції не так економічними міркуваннями, як індивідуалізмом свого світогляду, який — заперечуючи колективізм у цілому — не може прийняти його й ув економіці. Такі погляди виказують поплутаність понять. Беручи справу засадничо, індивідуалізм взагалі не є й не може бути запереченням здорових виявів суспільного й господарського колективізму. Людина, що на підставі індивідуалістичного світогляду, збагачує свій творчий зміст, удосконалює себе й свою духовість — робить це не тільки для себе самої, бо тоді вона була б безплідною. Витворені в собі цінності, вона несе в суспільство (отже в колектив), посилюючи його творчоздатність. Що ж до економічного життя, то воно в цілому — ввесь його зміст і завдання — нерозривно звязані й випливають із поняття та потреб колективности. Вся господарська діяльність, що має за ціль виріб продуктів і обмін їх на інші матеріяльні цінності, є причиною й наслідком колективного співжиття людей, які входять між собою в звязки й співпрацю, щоб... усім разом не згинути. На цьому базується економічний закон розподілу праці, без якого годі собі уявити не тільки розвиток, але саме існування сучасного суспільства.

Розвиток економічного життя наглядно доводить, що твердження про абсолютне значення приватної власності, і її ролю єдиного двигуна господарського проґресу — є явно перебільшеними. Автори цих теорій свідомо не хотять бачити, що історичний процес ніби самий, в межах життєвої доцільности, спричиняється до повільного звуження інституту приватної господарської власности й заступлення її новими формами. Так, наприклад, усуспільнення певних галузей народнього господарства, — еманципація їх від приватної власности у вигляді націоналізації, муніципалізації, тощо — в багатьох випадках виявило себе як доцільне й корисне (з соціяльного й економічного погляду) явище. Також не виправдали себе й основні теорії клясичної економічної школи, що мали претенсії будувати „вічні" господарські закони лише на основі приватної власности, виключаючи всяку можливість її регулювання й контролі з боку держави та суспільства...

В свою чергу, вже цілком абсурдною й неприродньою є тенденція соціялізму руйнувати приватну власність у всіх її виявах і формах, вважаючи її засадничо шкідливою, і заступити сучасну економічну систему новим, революційно перебудованим, ладом, на колективістичних принципах власности.

Взагалі, теорії, що на підставі самої доґматизованої форми, комбінують свої висновки й рецепти з претенсіями на соціяльно-економічні „закони" — не мають ані тривалости, ані життєвого глузду. Бо рішаючою є не сама матеріяльна, чи правова форма, але її діючий, внутрішній, пов'язаний із цілістю суспільного життя, зміст...

Приватна чи усуспільнена господарська власність сама по собі ще не є ознакою абсолютного добра чи зла. Це є тільки релятивні форми, яких зміст і доцільність опреділюється їх пристосованістю до вимог часу, обставин і місця...

Отже не вважаємо оправданим застосовувати до індивідуальних чи колективних (усуспільнених) форм господарської власности незмінні в часі принципи; — тут потрібні критерії доцільности. Бо сама економіка — це насамперед раціональність, а не доґма. Кожна епоха витворює питомі їй господарські форми, але жадна з цих останніх не є вічним законом; вони міняються в часі й у просторі відповідно до вимог життя. Льоґіка розвоєвих тенденцій сучасности

видвигає тепер на порядок дня й певні форми усуспільненої власности, і треба признати, що в деяких ділянках вони стають чинником оправданим і конструктивним із суспільного становища. Це знак нового часу, нової економічної епохи й недоцільно змагатися з ними будь реакційними рецептами, будь абстрактними формулами неправильно зрозумілого індивідуалізму... **Суть нашого завдання лежить тільки в пристосуванні дочасних матеріяльних форм до незмінних світоглядових принципів і у використанні їх у ім'я загального національно-суспільного добра".**

(Далі буде.)

Василь Косаренко-Косаревич

Походження назви Київ

Немає в цілому світі та в цілій всесвітній історії міста — столичного чи нестоличного, — яке би здовж свойого розвою відоме було під так богатьома назвами, як місто Київ, національна столиця України й українського народу. Перелистовуючи заховані писання Константина Багрянородного, Йоана, анонімного нотаря Белі, Швандтнера, Адама з Бремену, Гельмгольда, Матвія з Парижа, Оттона з Фрізіґен, арабських авторів в перекладах Френа, Гаммера, Гаркавого, цитати Грушевського, Щеглова, Смірнова і богато інших, ми находимо для міста Київа ось яке число різноманітних і богатомовних названь: Кійо, Хіос, Кіоаба, Кіоава, Кіяма, Кіона, Куяба, Куява, Хіве, Кітава, Хуе, Ціннам, Кутаба, Куеп, Кітає, Куябе, Куяє, Кутате, Кутасе, Кунане, Кусате, Кусає, Кусасе, Кюсаба, Кунаба, Куная, Кубабе, Кубате, Кубасе, Кубае, Кубане, Курбая, Кербая, Каркаяна, Керсабе, Кербане. Каркаянія, Каракартія, Керкіяна, Кератія, Акертія, Кунанах, Гунавар, Гунабеґ, Гунаеґ, Гунатек, Данпстадір, Данпарстадір, Атлакавіда, Самбатас, Коенуґард, Кіньов, Кіьоф, Кіев... ну й наше Київ.

Є це відбитки різних фаз історичного процесу в нашому життєвому прадідівському просторі та народів чи племен, що перекочувались через нього. Кожний з них, або більша їх частина, залишали печатки на знак свойого перебування там або знання про нього. Турист, що подорожує по різних краях і містах, сам збирає і на свойому чемодані наліплює наліпки з назвами всіх гостинниць і міст, де він переночовував і перебував. Тут навпаки. Тут туристи-народи залишали містові-гостинниці — добровільній чи знасилюваній — такі „наліпки", з такими назвами, що їм видавались доцільними або тоді уживаними.

Згадаймо ще, що знахідки і самій середині міста, на Кирилівській вулиці, доказують, що це місце на правому горбовитому березі Дніпра вже перед десятками тисячів років було збірним для тодішнього населення з признаками неабиякої культури, коли то вся тепер московська північ була ще напів-культурним краєм. Невідома нам і назва цього місця з того часу перед біля 5.000 роками, коли то цвіла там і навкругом т. зв. „Трипільська культура", названа так від місця першої її находки в Трипіллі коло Київа, а переназвана Ростовцевим і Менґіном на „Українська культура", бо лиш в лоні українського народу заховались її істотні елементи аж до теперішности.

Ось чому проблема всіх назв і всієї правдивої історичної минувшини Київа подібна до старезного дуба, що його середина спорохнявіла і залишила порожне дупло, а тільки краї та кора доступні досліджуванню та вимірюванню й устійнюванню в усіх оглядах.

Внутрішні сліди на стінах такого київського дубового дупла вказують на щось іранського. і дійсно, в старо-іранських книгаг Паляві й Авеста записаний ось який літописний розказ:

Король — по старо-іранськи „кей" — Віштасп, (також Біштасп, Лорасп, Іспандіжад), з королівського династичного роду „Каян", став переводити в життя релігійні та політичні реформи згідно з поглядами чи вченням Зороастра (Заратустри). Проти таких новацій збунтувались консервативні елементи в його іранській державі. Вони проголосили іншого члена того самого династичного роду, йменням „Кавай", своїм королем. Поміж тими обома королями і їх сторонниками-носіями прийшло до міжусобної боротьби. У вирішальній битві легітимний поступовий король Віштасп побідив, а побіджений його консервативний конкурент мусів спасати своє життя втечою закордон. В супроводі інших кількох ватажків бунту, яким також грозила смертна кара з боку короля-побідника, подався цей побіджений король Кавай на Захід до теперішньої України.

Дорога в цю західню сторону не була новинкою для іранців. Гоммель дослідив, що перший похід іранців у глуб України відбувся вже в другому тисячлітті перед Христом. Отже пішов король Кавай вже знаними слідами. Так дійшов цей античний біженець-скиталець, еміґрант, шукаючий за безпечним азилем аж до ріки Дніпра, переплив його і поселився в уже там, на горбах правого берега, в існуючому містечку чи місті невідомого йменя. Ця найімовірніша правдоподібність посилена ще ось якими історичними даними. Це в тому часі цей самий побідний Віштасп побудував твердиню між Кавказом а краєм Аланів, так званий „Замок Аланський", аби перешкодити Аланам у нападах на

Кавказ і поза Кавказ. І це якраз потурало наближенні, ба навіть союзові, між Аланами з біженецькою ґрупою Кавая проти спільного ворога Віштаспа. А це були ті Алани, що як Анти влились в море автохтонного населення і залишили спільним потомкам назву Анти, яка зумовила в перекладі на слов'янську мову назву Українці.

Від часу поселення екзильного іранського короля Кавая стало дане місто осідком чи городом короля. Як вже вгорі зазначено, король по староіранськи є „кей". Отже стало це місто „Королів-город" чи пак в оригіналі, але в слов'янській формі „Кеїв-город". Як відомо, в українській мові голосівки „е" і „и" дуже зближені і палятинізують взаїмно. Отже згодом „Кеїв-город" перемінився на „Київ-город". Так поставали і назви надавані свідомо, як, напр., „Васильків-город" або „Львів-город". Але як містечко вже так розрослось, що не могло вже бути ніякого сумніву про те, чи це ще село чи вже місто, тоді пояснююче слово „город" відпадало, а залишались назви „Київ", „Васильків", „Львів", „Харків" тощо.

Таке значення Києва як „Королів-города" підтверджене ще фактом, що, напр., чужинні окупанти Ґоти назвали його „Коенуґард", а це є дослівний переклад „Королів-города" на ґерманську мову Ґотів, а це саме зробили і Гуни, переназвавши „Київ-город" в перкладі на свою мову „Гунавар" чи „Гунабеґ". А що цей кей-король мав ім'я Кавай і був з роду Каян, то й ці дві інші назви лягли в основу деяких відмін у називанні нашого столичного міста в тих часах. Зрештою і заховане в дуже давніх народніх чи пак сакральних піснях нашого народу слово „кийовство" для збору провідних мужів вказує на ірано-королівський товчок до постання назви Київ.

Доказує це і сам факт, що і чому тільки ця назва Київ затьмила всі інші спорадичні назви цього міста і держиться незмінно аж до наших днів. Візантію-Константинопіль вважали й найменували наші й інші слов'янські предки „Царгородом", бо слила ця столиця Візантійської Імперії греків „царем городів" тодішнього світа на Сході. Коли ж держава Антів-Українців, переназвана на Русь, стала великою й могучою і в своїх взаєминах з греками конкурувати з їх Візантійською Імперією, отже й обі столиці поміж собою, то не диво, що назва й значення назви Київ як „Королів-город" надавалась одинока для гідного протиставлення „Царгородові".

В легенді про заложення міста Києва, що існувало вже тисячі років, в часі його взаємин з норманськими варягами, отже щойно бігом 9-го століття по Христі ,найшли свій поетичний осад ціховні події передаваної з роду в рід історичної старовини, як ось, напр., в таких символах-назвах: К и й — це елемент іранський, Д і р — це елемент кельтійський, який находимо в Данпарста-дір, Аґадір, Русадір і всюди там, куди заходили і залишали свою печатку Кельти; Л е б е д ь — це спомин про колиску українства в Кубані, яка колись називалась Лебедія з прадідівським гніздом в Тьмуторакані, куди звикли були вертатись пасинки долі, князі ізгої; А с к о л ь д — це найпізніший елемент варяжський, норманський.

Все це згадка про елементи, що ввійшли в формацію українського народу, або замітно впливали на неї. Брак згадки грецького елементу пояснюється тим, що літописець-монах, сам грек або в грецькому християнському дусі вихований, не зучаснив грека у ділі, що відбувалося ще в періоді поганства, перед прийняттям християнства від греків.

Впадає увічі, що і подані вгорі назви і символи в легенді про заснування Києва служать доказом тіснішого зв'язку нашого столичного міста, краю і народу з південним Сходом (Ірани, Алани-Анти), з півднем (Кубань-Лебедія-Ателькуза, Візантія-Греція), з південним Заходом (Кельти), ба навіть з північним Заходом (нормани-варяги), і впливів із їх боку на формацію нашого українського народу в дотатарському часі. Але ніякого сліду ані згадки про щось подібне і з півночі або з північного Сходу, або з турансько-азіятського боку. А це знак, що наші предки брали й давали у взаєминах з тими перше згаданими нетуранськими сусідами і зайдами, але тільки давали у взаєминах з тими туранськими сусідами на півночі, північному Сході і Сході, що з них, чи пак на їх субстраті, витворився народній новотвір московський, обогачений яничарами немосковського і нетуранського походження та грабівничими засвоєннями чужого, головно русь-українського історичного і культурного добра, бо не було в тих туранів нічого такого, чим би змогли вони вплинути на наших вищекультурних предків, хиба що їх грубою насилою та чисельною більшістю.

Буває іноді, що обезличена нахабна брехня переконливіше доказує правдивість тієї правди, яку ця брехня старалась закрити або перекрутити, як сама правда без протилежної брехні. Відноситься це і до наукової брехливої гіпотези Смірнова в його книжці, що видана була навіть українською мовою під заголовком „Волжський шлях і стародавні руси" в Києві 1935, накладом УАН. Ось вона: Первопочатково жили Велико-Роси, що їх родоположником мав бути монстр-великан з так званої Церковної або Сирійської леґенди грецькою мовою з р. 555, сусідами співтуранських болгарів над верхів'ями Волги й Ками, осередком якого простору є сьогоднішня Москва. Підчас так званої „мандрівки народів" — яка була забавкою в порівнанні з переселеннями мас в теперішності — рушили оба ці народи, Велико-Роси та Болгари, на південь. Велико-Роси задержались над Дніпром і заложили там свою Русь-Державу і столицю Київ, а Болгари дійшли аж до Дунаю, і там поселились. По нападі татарів і занепаді Руси, повернули Велико-Роси назад на свої давні прадідівські місця і заложили Москву та Московську Державу".

А вся ця брехня має служити для „наукового"

підмурування політичних, історичних і культурних претенсій туранських москалів-русскіх до Києва, Руси і до всього того, що створили украінці-русини-українці, самі або з влившимися в них іранами, аланами, греками, кельтами, норманами і т. д., тільки без предків москалів і без них самих, бо їх ще тоді навіть на світі не було.

Ст. Килимник

Державне і громадське життя Гетьманщини за гетьмана Івана Мазепи

ОСВІТА

Як відомо з перших двох розділів монографії „Доба Мазепи" — у світогляді Гетьмана закладені засади: Україна стане на ноги, звільниться від Москви й Польщі лише тоді, коли матиме високу культуру, широко розвинену освіту; коли своєю культурою перевищуватиме своїх ворогів. Тому то Гетьман Мазепа, як гарячий патріот і вірний син України та православної церкви (хоч народ докоряв йому „ляхом", називав його чужою златинізованою людиною), віддав максимум уваги засобів і свою любов національній освіті, мистецтву, науці та церкві.

Нечисленні багатства, що залишилися після Гетьмана Самойловича, максимум засобів Державної Скарбниці й свої необмежено велетенські засоби віддав на українську освіту, будівництво та церкву.

Освіта за Мазепи піднеслася на високий ступінь.

Головним і основним центром освіти в Україні була славнозвісна Києво-Могилянська Академія (перед цим Колегія), відкіля виходили вчені світової слави, не лише для України, але й для всього слав'янського світу, в тім числі і для Московщини.

Пригадаймо, що Києво-Могилянська Колегія після Хмельницького надзвичайно занепала, майже припинився приплив учених до Колегії, мало було студентів; більшість з них з патріотичного почуття одягли зброю і ставали до козацьких рядів; не було й засобів для її утримання. Москва раділа з такого стану Колегії, висловлювала своє задоволення й вже готова була закрити це вогнище слав'янської культури.

Гетьман Іван Мазепа заопікувався Києво-Могилянською Колегією і в 1694 році реорганізує її в Академію, щоб довести до стану західних університетів. Тоді вона прийняла назву „Могило-Мазеповіянська Академія". З Державної Скарбниці були призначені щорічні асиґнати на утримання Академії. А власним коштом гетьмана розпочато новий величавий будинок 1703 року. Цей будинок був лише, на жаль, частково викінчений, бо Мазепа не встиг його закінчити цілком через розрив з Москвою. Це вивершив — будинок закінчив 1740 р. — Митрополит Рафаїл Заборовський.

Гетьман Мазепа значно поповнив академічну бібліотеку, побудував за власний кошт Богоявленську церкву при Академії 1693-1695 рр.

Братський Манастир, як основоположник Могилянської Колегії та її фундатор (утримувач), щедро вивінуваний Мазепою й обдарований маєтностями. Манастир одержав у „вічне володіння" такі села: Більмачівку, Виповзівку, Плісецьке та містечко Стайки.

Академія за Гетьмана Мазепи відрадно поповнилася новою талановитою професурою та дійшла рекордного числа студентів — 2000. (Правда, після Полтави зійшла на 160, але трохи пізніше знову дійшла до 1000).

З ініціятиви і допомоги Могило-Мазеповіянської Академії та ініціятиви гетьмана Мазепи Україна вкрилася середніми школами колегіями та семинаріями. Тоді ж відкрито колегії в Чернігові, Переяславі, Білгороді, Полтаві, Харкові (хоч Харків і не належав тоді до Гетьманщини): свої філії Академія мала — у Вінниці, Гощі на Волині (це, правда, з 1-шої половини XVII ст.).

По багатьох містах Гетьманщини, зокрема при манастирях, закладені були середні школи та семинарії. У вищих та середніх школах учили вихованці Києво-Могило-Мазеповіянської Академії, а в народніх — члени причту та мандрівні дяки. Вступ у вищі та середні школи був для всіх верств відкритий.

Початкові школи були відкриті майже в кожному селі та слободі з ініціятиви духовенства, манастирів, братств, а то й заходами сільських та козачих громад.

За свідченнями чужинців, майже все українське населення — чоловіки, жінки й молодь — були письменні, — в той же час Московщина, включно з боярами, була неписьменна.

Данський посол Юля Юста залишив такі спогади:

> ...„По українських селах ходять до церкви з молитовниками, себто грамотні, в той же час, сам князь Меншіков, не вмів ні читати ні писати".[1])

Іще повернусь до питання Києво-Мазеповіянської Академії з 1694 року. Академія згуртувала творчий і уславлений актив. Тут були професорами такі вчені того часу: Лазар Баранович,

---

1) Меншіков — це московський державний діяч, друга особа після Петра І-щого.

Йоанникій Галятовський, Варлаам Ясинський, Осип Кроковський.

А вийшли з Академії в ті часи знані культурні діячі, письменники, проповідники, полемісти, як Стефан Яворський, Антон Радивилівський, Дмитро Тупталенко, Теофан Прокопович, Семен Полоцький і другі.

Українські вчені, стали світочами науки не тільки в Україні, але і в інших словенських землях, зокрема в Московщині. Москва не змогла б піднестися до ступеня першорядної держави в Европі, коли б не допомогла їй культура України, українські вчені, що були не лише професорами-навчителями московських вищих шкіл, але були й порадниками самого царя.

До Київської Академії з'їзджалася на науку молодь з усіх слов'янських земель, в тім числі і московська.

На жаль, все таки умови Академії були не так сприятливі й вона не змогла піднятися до рівня Західних університетів. Але вона сприяла і допомагала отримувати молоді західну науку.

Українська молодь, всупереч московській з любов'ю їхала закордон і вчилася в університетах Західної Европи. Знала тоді українська суспільність і Паризьку Соборну, і Карлів університет у Празі, й інші европейські вогнища культури. Студіювала українська молодь і в католицьких і в протестантських школах, не боялася, і не вважала це за гріх, як на це дивилася Москва[2]).

Правда, в Київській Академії у ті часи була схоластична метода навчання, а саме вчення провадилося „літературною" мовою. Цебто слав'янською з доброю домішкою народніх слів. Справжня українська літературна мова приходить аж 100 літ пізніше. У Академії добре вивчали грецьку, латинську, польську, а пізніше й нові европейські мови. Грецька та латинська у той час прийняті в Европі, — латинською мовою в багатьох школах провадився і виклад.

Основні предмети в Академії були: граматика, реторика, поетика, діялектика, логіка, філософія.

Підручниками в початкових школах — був часослов та псалтир. Треба відмітити, що Київська Академія відіграла велитенську ролю в українському національному житті. Це було „горнило", де виховувалися українські національні громадські діячі, вчені, глибокі патріоти. Микола Гоголь у своїй безсмертній епопеї „Тарас Бульба" відмітив це велитенське значення Київської Академії.

НАУКА.

За доби Мазепи починає розвиватися й самостійна українська наука, зокрема **історія** та **література.**

До часів гетьмана Мазепи писалися літописи — щорічна запись історичних подій — при Мазепі вже маємо — **Історію України,** як науку, основану на аналізі історичних подій, на розвідках своїх і чужих, на пам'ятках, в цілковитій її історичній і логічній послідовності.

Найулюбленішим читанням тоді був Синопсіс — тобто історичний огляд — Історія України.

З'являється у той час — **Літопис Самовидця,** Літопис Величка, історичні та літературні твори вже наближаються до народньої мови, так талановито, так мистецьки написані, що й на сьогодні свіжі, живі й цікаві і для дослідників і для кожного українця.

Не можна не зупинитися на історії Самовидця — анонімного (не відомого) автора[3]). Самовидець написав історію боротьби Богдана Хмельницького та його наступників і довів до 1702 р.

Аналізуючи його працю, вчені приходять до висновку, що Самовидець належав до української шляхти, негативно ставився до Запорожжя та низів, хоч пише історію об'єктивно.

Як видно автор цього літопису був людиною освіченою, але з незавершеною освітою, — і це пішло на користь українській мові, бо написав він свою історію мовою близькою до української народньої мови[4]). Самовидець дуже добре знав Лівобережжя (Гетьманщину) у всіх її подробицях, але мова його — мова Правобережжя. Тому напрошується висновок, що з походження Самовидець з Правобережжя, але довший час прожив у Гетьманщині.

Історія Самовидця за висловом П. Куліша — це цінне історичне джерело, визначний пам'ятник української літератури та історії XVII в., що читався усіма в ті часи з великою любов'ю.

Літопис Самовидця зберігся в оригіналі і в списках.

Другою надзвичайно цінною, повнішою історичною хронікою — це — Літопис „колишнього канцеляриста Війська Запорозького" — **Самійла Величка.** Його „сказаніє о войне козацкой с поляками через Зіновія Богдана Хмельницкого" доведене до 1700 року. Це дуже цінний документарний і історичний матеріял, з точки зору козацької старшини. Повістяр-мемуарист Величко, як високоосвічена людина свого часу, глибокий український патріот — як старозавітний пророк плаче над важкою долею своєї вітчизни, над її опустінням і руїною...

А коли „перед войнами Хмельницького була нашою другою обітованою землею, пливучою молоком і медом...".

Самійло Величко бачить, що кожна країна має свою писану історію, а героїчна Україна, його славні предки залишаються невідомими...

„поболів серцем і душею, що така гарна і всякими добрами багата земля й батьківщина українська, залишена Богом, а її мешканці славні наші предки, залишилися невідомими..."

---

2) Митр. Іларіон (д-р. Огієнко) — „Українсько-російський словник початку XVII ст.".

3) До цього часу прізвище Самовидця невідоме. Називають Романа Ракушку і др., але ствердити з точністю не можна.

4) Коли б Самовидець закінчив Київську Академію, то писав би схолястичною мовою.

Крім Самовидця і Величка, маємо історичні праці того часу й повістяра-історика Григорія Полетики й багатьох других.

Отже за гетьмана Мазепи закладено славний і твердий мур для нашої науки історії, на якому побудовано було сотки історичних праць, і який дав основу славетній „Історії Русов" — Полетики.

Але не можна не відмітити, що гетьман Мазепа, на жаль, не має придворного історика, як має кожний володар держави. Спогадані ж історики писали в часи його гетьманування, але незалежно від нього.

Крім історії, як науки, за доби Мазепи з'являється багато талановитих літературних та церковних філософських творів. Сам гетьман був великий книголюб, мав величезну бібліотеку, на знаних ним мовах — латинській, французькій, німецькій. Про це цікаво відмітив у своїх спогадах чужинець Балюз[5]). Ми знаємо Мазепу як поета. Його „Чайка" та „Дума" й досі чарують нас.

Назву лише головні твори, написані й надруковані за часів Мазепи, в більшості присвячені йому як меценатові науки.

„Вінець Христів" Антона Радивилівського, 1688 р.; „Мислений Рай" — Атанасія Заруцького, 1688-89 рр.; „Четеї Мінеї" — Дмитра Тупталенка, 1689-1705; „Алкид Російський" — Пилип Орлик (писано в Польщі — польською мовою); цього ж автора „Гіпомен Сарматський" прославлення герба Мазепи, 1698 р.; „Виноград домовитом благим насаджений" — Самуїла Мокрієвича, 1697 р.; „Руно Зрошене" — Дмитра Тупталенка, Чернигів 1697 р.; „Весільне сказання" і „Виноград Христов" — С. Яворського, 1698 р.

З надрукованих і присвячених гетьманові творів треба згадати такі, крім згаданих — „Апостол" — Київ, 1695 р.; „Канони Пресвятій Богородиці", Київ 1697 р.; „Псалтир", Київ 1697 р.; „Октоїх", Київ 1699 р.; „Зерцало от писанія Божественного", Чернигів 1705 р.

Чимало видав Мазепа й своїм власним коштом — пояснення Григорія Двоєслова на книгу Йова, 1700 р. (Батуринський манастир).

Згадується Мазепу й в рукописних творах та підручниках Академії, а саме: реторика, 1701-02 рр.; діялектика філософії, 1706 р.; політики, 1708-9 рр.; у рукописах Братськоро манастиря — „Устав або Око Церковне". Невідомий архимандрит Атонської гори подарував Мазепі старий рукопис Євангелія — „Апракос". Гетьман велів архимандритові Печерської Лаври надрукувати (1707 р.) і видав Євангеліє в арабській мові для Богослужень в Сирійській Церкві. Антіохійський патріярх Атанасій славить гетьмана за це і наказує священникам спогадувати Мазепу в молитвах під час літургії.

14 липня 1705 р., коли гетьман навідав Академію, на честь його була поставлена траґікомедія „Володимир" Теофана Прокоповича. У пролозі до цієї траґікомедії Мазепу порівняно з Володимиром Великим. Лаврентій Горка присвятив свою траґікомедію Мазепі — „Йосиф Патріярх", 1708 р. Були писані твори на честь Мазепи й іншими мовами, зокрема латиною та польською мовами:

„Небесний Меркурій" — Івана Орновського, Чернігів 1686 р.; „Муза Роксолянська", Чернігів 1688 р.; „Багата дорогих каменів опера" — 1693 р.; „Багатий Ворендар", Київ 1705 р.; „Ехо голосу, що киче в пустелі", Київ 1682 р. і др.

Такій великій науково-літературній праці багато сприяла знаменита розбудова друкарні при Києво-Печерській Лаврі.

Друкарня була тісно пов'язана з Академією, видала в ті часи силу-силенну книг-підручників, наукових розвідок, поезій, літературних прозових творів, ориґінальних і перекладних.

Книги видавалися на хорошім папері, оздоблювалися чудовими визерунками та гравюрами. Папір вироблявся у власних паперових фабриках у Києві та других містах. Оцінку тодішньої літератури досить докладно подає — Мих. Возняк та Дм. Чижевський.

БУДІВНИЦТВО ТА МИСТЕЦТВО ЗА ГЕТЬМ. МАЗЕПИ.

До Гетьмана Мазепи наше будівництво йшло спочатку під впливами Візантії; пізніше розвивалося самобутньо, але з помітним впливом Заходу.

Гетьман Мазепа любив мистецтво, відчував його у всіх галузях життя, й приділяв йому особливу увагу, — крім літератури й музики (в більшості церковної) ще й будівництву-архітектурі та різьб'ярству (штихарству).

З часів Мазепи архітектурна Україна виходить з вузьких рямців і ступає на світову арену. Гетьман твердо повернув Україну обличчям до Заходу. Заслуги його в цій справі так незспірно великі, що трудно дати в коротких словах оцінку. Але досить відмітити, краще сказати, підкреслити те, що за Мазепи створився український стиль, — називали його „козацьке бароко", „Мазепинське бароко", „українське бароко"[6]).

Дослідник будівництва доби Мазепи Д. Антонович називає цю добу „Другою золотою добою українського мистецтва"[7]).

Правда, усі гетьмани до Мазепи були меценатами українського будівництва та взагалі мистецтва, але цілком оформлено наше будівництво на основі справжнього мистецтва — це при Мазепі. Меценат — гетьман не шкодував ані державних, ані власних засобів на будівництво. Україна й до цього часу пишається чудесними перлинами-будовами Мазепи.

---

5) Див. ІІ-гий розділ цієї монографії, надрукований в журн. „Самостійна Україна" ч. 6 — 1951 р.

6) В основі будови все-ж таки лежав візантійський стиль.

7) Перша — це доба Володимира Великого та Ярослава Мудрого.

Чимало перлин-шедеврів нашого мистецтва знаного світом, на сьогодні поруйновано московським варварством.

У ті часи, треба віддати справедливість, і генеральна та полкова старшина були меценатами українського мистецтва: Кочубей, Дунін-Борковський, Мокієвський, Коровченко, Мирович, Горук, Лизогуби, Дмитрашко, Скоропадські, Полуботки, Милорадовичі й багато інших. Вони будували пишні церкви, оздоблювали їх чудесними іконами, портретами, різьбою, орнаментом.

Найбільше будівель фундував гетьман за свій рахунок. Дерев'яне будівництво занедбалося, а на його місце приходить кам'яне.

Дослідники будівництва доби Мазепи: Федір Ернст, Дмитро Антонович, уже спогаданий, Володимир Січинський і т. д. — захоплені архітектурою тієї доби.

Ф. Ернст вбачає у творчому будівництві Мазепи відродження візантійських традицій, а Дм. Антонович бачить тут зразок будівництва зах.-європейських барокових базилік. Мабуть приходиться погодитися, що є і те і друге.

Згадаймо хоч коротко основні будинки фундації Мазепи:

1). Закінчення церкви Мгарського манастиря коло Лубен, започаткованої Гетьманом Самойловичем; 2). Богоявленська церква при Братськім манастирі; 3). Церква в Пустинно-Миколаївському манастирі; 4). Миколаївський військовий собор; 5). Церква Всіх Святих над økономською брамою Києво-Печерської Лаври; 6). П'ятибанні собори в Ніжені; 7). Новгород Сіверська; 8). Прилуці; 9). Церква Вознесенського манастиря в Переяславі; 10). Миколаївський манастир у Батурині; 11), 12). Петра й Павла та Св. Тройці в Густинському манастирі; 13). Церква Теодосія на Печерську; 14). Св. Катерини в Чернігові; 15). Св. Юрія на Видубицьких горах в Києві; 16). Дзвіниця при Соборі Св. Софії; 17). Лаврська розмальована стіна при головному вході; 18). Будинок Київської Академії; 19). Друкарня в Києво-Печерській Лаврі; 20). „Мазепин будинок" в Чернігові; 21). Допоміг Запорожцям у будові Церкви Св. Покрови і багато інших.

Допомагав Гетьман Мазепа церковному будівництву й поза Гетьманщиною — відбудовував манастир Св. Сави в Палестині і обдаровував Церкву Воскресення при Гробі Господньому в Єрусалимі; подарував срібний, високої мистецької роботи антимінс у Церкву Гробу Господнього і т. д.

Добре показує Гетьмана Мазепу як мецената виказ його видатків, виявлений по його смерти у Бендерах.

Для повноти уявлення приводжу тут деякі зразки:

1.	На гору Синай та на Афонську гору	30.000 дук.
2.	Позолочення бані Печерської Церкви	20.000 дук.
3.	Мур навколо Печерського манастиря і церкви	1,000.000 дук.
4.	Великий дзвін і дзвіниця до Печерськ. манастиря	73.000 зол.
5.	Великий срібний свічник для Печерської Лаври	2.000 імп.
6.	Золота чаша і золота оправа до Євангелії для неї-ж	2.400 дук.
7.	Золота мітра для неї	3.000 дук.
8.	Позолочення бані Митроп. собору в Києві	5.000 дук.
9.	Золота чаша для Собору	500 дук.
10.	Віднова Св. Софії	50.000 дук.
11.	Церква Київської Колегії з гімназіями	200.000 зол.
12.	Церква Св. Миколая в Києві	100.000 зол.
13.	Віднова церкви Кирилівського манастиря	10.000 зол.
14.	Вівтар у Межигірському манастирі	10.000 зол.
15.	Фундація новозбудованого єпископського собору в Переяславі з манастирем	300.000 зол.
16.	Церква в Глухові	20.000 зол.
17.	Рефектор Густинського манастиря	10.000 зол.
18.	Рефектор Мгорського манастиря	8.000 зол.
19.	Церква Св. Тройці в Батурині понад	20.000 зол.
20.	Церква Св. Миколая в Батурині (недок.)	4.000 зол.
21.	Манастирська церква в Діхтярях	15.000 зол.
22.	Манастирі: бахмацький, каменський, любецький і душницький з церквами	?
23.	Віднова Борисо-Глібського манастиря в Чернігові	10.000 зол.
24.	Докінчення будови церкви Св. Тройці в Чернігові	10.000 зол.
25.	Макошинський манастир із церквою Св. Миколая	20.000 зол.
26.	На віднову манастиря Св. Сави в Палестині	50.000 зол.
27.	На руки Патріярха Єрусалимського Хризанта	30.000 дук.
28.	Для церков Палестини: золота чаша, лямпа, срібний вівтар для Божого Гробу	20.000 зол.
29.	Срібна таца з 5 срібними свічниками на мощі Св. Варвари — Михайлів. Манастир	4.000 імп.
30.	Вівтар для церкви у Вільні	10.000 зол.
31.	Допомога Православію у Польщі на руки еп. Жабокрицького	3.000 зол.
32.	Євангеліє в арабській мові на руки Антіохійського Патріярха	3.000 зол.
33.	Для нього ж на руки	3.000 зол.
34.	Дерев'яна церква Івана Євангелиста, Чернігів	5.000 зол.

35. Дві дерев'яних батуринських церкви 15.000 зол.
36. Церква Івана Хрестителя в Рильську 22.000 зол.

...„Не могла старшина підрахувати щедрих пожертв Мазепи на милостині манастирям, церквам, митрополитам, архіепископам, єпископам, архимандритам і іншим духовним з Греції, Палестини, Молдавії, Волощини, Сербії, Болгарії, Польщі, Литви, на Україні, чужинцям духовній старшині, різним церквам, манастирям, ченцям, студентам і бранцям...”

Крім цього, старшина знала, що за 22 роки свого гетьманування він давав щороку 10.000 зол. на Київських бурсаків, 500 Густинському манастиреві та записав Печерській Лаврі 180.000 зол. і т. д.

Поруч церковного будівництва розвивалося й цивільне. Генеральна старшина та шляхта також будували для себе стилеві кам'яниці. Найцікавішим — це був палац-резиденція Гетьмана в Батурині. На жаль, ця перлина, шедевр українського бароко — не зберігся, бо Меншіков розгромив і спалив під час руїни Батурина „Мазепин будинок” в Чернігові (скорше арсенал-склад зброї часів Мазепи), палац Міклашевського на Ніженщині, палац Лизогубів у Седневі[8]), будинок Академії Наук, пізніше перебудований Шеделем і т. п.

Започатковане в добу Мазепи кам'яне будівництво майже припинило дерев'яне. Лише десь-де побудовані тоді й збереглися дерев'яні будівлі.

Пов'язане з церковним будівництвом розвивалося і малярське мистецтво. Розмальовані церкви, іконостаси, малювання образів, портретів — все це носить відбиток доби ознаки впливу західньої школи та власних майстрів часу.

Дослідник доби Мазепи Ернст вважає ропис (малювання) Свято-Миколаївського військового собору за шедевр тодішнього малярського мистецтва.

Цікаві пам'ятки залишилися по окремих церквах, як ікони, іконостаси, орнаменти. Треба назвати таку мистецьку перлину, як образ Покрови в Переяславській церкві.

Поруч з будівництвом та малярством розвинулося й штихарство (різьба). Крім різьби з дерева, розвинулася різьба на міді (граверство).

Видатні різьб'ярі (гравери) були тоді в Києві, Чернігові, Новгороді-Сіверському, тощо. Знані імена Олександра і Леонія Тарасевичів, Іларіон, Міґура, Данило Галоховський, Щирський і др.

Дух Мазепи-мецената й благодітника вітає в Україні, в українській церкві й досі. Його пісні про „Чайку-небогу”, „Дума” про єдність та рятування „неньки старенької” — бреніли й бренять на струнах кобзарів та бандуристів...

„Коли в селі сліпий співець
Виконує перед народом
Пісні Мазепи — то бува
Він і про грішну діву згодом
Козачкам нашим заспіва...!”

З „Полтави” — Пушкіна

Ще треба згадати й таке:

На першій неділі посту в церквах проклинали Мазепу за наказом Москви — проголошували анатему, а разом, у тих церквах і молилися „за создателя і благодійника церкви...”!?

У багатьох церквах, зокрема Києво-Печерській Лаврі, був на запрестольній стіні портрет мецената Мазепи. У 1912 році (коли не помиляюся) з наказу Київського митрополита-москаля цей портрет знищено.

8) Див. мою розвідку „Гробниця Лизогубів” в ч. 14-15 „Порогів”, 1950 р. Буенос Айрес.

С. Ю. Пр.

Енергетичне господарство України

II. Роля електроенерґії в господарстві України

Україна є в тому знаменитому положенні, що розпоряджає майже всіма видами первинної теплової енерґії (вугілля, нафта, земний газ та всі продукти їхньої переробки) і величезними джерелами водної енерґії. Хоч впродовж воєнного періоду та періоду останньої п'ятирічки (1945-1950) большевики всі більші індустріяльні, нові центри пересувають у центральні області СССР (Приуралля, Урал, Західній Сибір), то всеж таки Україна дає тепер і під оглядом виробництва електроенерґії близько одну четвертину всесоюзної продукції.4) Електростанції України повинні дати за пляном у 1950 р. **13,7 мільярдів кіловатгодин,** значить стільки, скільки дав у 1933 р. ввесь СССР. Але з другого боку, коли взяти до уваги факт, що така маленька Швайцарія досягла вже в 1947 р. цифри **9,7 мільярдів kWZ,** тоді бачимо, які величезні можливості ле-

4) Про енерґетичне господарство України написано багато в спеціяльному технічному журналі „Енерґетика”, який виходив українською мовою в Харкові та був зліквідований Москвою за „націоналістичний” ухил у страшному 1933 році.

жать у цій ділянці перед українськими інженерами і господарниками. Це тим більше, що самі **легко доступні** ресурси водних сил України виносять 2,6 мільйонів кінських сил.5)

Ріст виробництва електроенерґії на Україні поступав разом з індустріялізацією України. Се зовсім ясно, коли зважити факт, що основним зуживачем електроенерґії є завод та фабрика, а зужиття енерґії потребами населення навіть у випадку повної електрифікації домашнього господарства є тільки малим відсотком загального запотребування. Тому маркантна й безперечно велика цифра 13,7 мільярдів kWZ електропродукції України є передусім мірою індустріялізації нашої батьківщини, а лише на дальшому пляні, після основної аналізи, можна витягати з неї висновки на тему електрифікації не тільки міст і сіл, але також, напр., залізниць.

Сітка електростанцій в Україні характеризується деякою нерівномірністю, обумовленою більше або менше промисловим характером поодиноких областей і районів. Області Донбасу й Придніпров'я є найкраще постачані електричним струмом. На другому місці йдуть такі центри промисловости та їх околиці, як Київ, Харків, Одеса, Львів, Миколаїв, Дрогобич. Але такі області, як Вінницька, Волинська, Житомирська, Ізмаїльська, Кам'янець-Подільська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Станіславська, Тернопільська, Чернігівська, Черновецька та Закарпатська розпоряджають невеликою кількістю електростанцій, та й ті, що є, далеко не вистачають.

Найбільшими заводами електроенерґії в Україні є Дніпрогес (називана також Дніпрельстан. 6) та Зуївська ТЕЦ в Донбасі; вони одночасно одні з найбільших існуючих взагалі в цілій Европі. Про Дніпрогес інформовано вже наш загал дуже часто і досить основно, проте слід тут пригадати деякі найважливіші дані. Конкретні пляни будови водної запори на Дніпрі постали вже безпосередньо після революції у 1919 р. (тоді інж. Ніколяї проєктував будову подвійної запори). У 1925 р. випрацював новий проєкт інж. Олександрів і в 1927 р. розпочато за цим проектом біля Хортиці будівельні роботи. Водну запору побудовано в постаті луку, промінь якого виносить 600 м., її довжина виносить 766 м., вона має 48 скріплюючих ребер, грубих на 3,25 м. кожне. При допомозі запори піднесено рівень Дніпра на 37,5 м.7), при чому постало штучне озеро, довге на 100 км. і широке (в деяких місцях) на 16 км. З цієї причини треба було переселити 22 села, територія яких опинилася повністю або частинно під водою. Самий будинок, у якому приміщено машини, довгий на 240 м., а широкий на 68 м.; в ньому замонтовано 9 турбін типу Френсіс'а, — кожня з них має міць 90 000 кінських сил. Повна потужність Дніпрогесу виносить отже **810 000 кінських сил** або **560 000 кіловатів.** (Цікаво тут замітити, що відома велика американська ҐЕС у Тенісі (Tennesee), яка постачає електроенерґією заводи атомної зброї в Оук Рідж (Oak-Ridge) має потужність меншу, а саме 612 000 кінських сил). 18 серпня 1941 р. остання радянська зміна під проводом інж. Щацького, відступаючи, міцно знищила запору на Дніпрі. Дніпрогес був виведений з ладу, але тільки частинно й тимчасово. Аж німецькі загарбники, покидаючи 28. грудня 1943 р. свої позиції, висадили в повітря цілу електростанцію та важко зруйнували запору. Німці вжили коло 500 тонн вибухових матеріялів і дощенту знищили всі дев'ять турбоґенераторів. Про силу вибуху свідчить факт, що знайдено **розламані** сталеві вали діяметром 1 метра. Незабаром після прогнання німців розпочались відбудівні роботи під проводом інж. Логінова. На день 1. січня 1948 р. виконано дуже багато основних робіт, два аґреґати станції дають уже струм (разом 200 000 кінських сил), але повністю готова має бути Дніпропетровська ГЕС аж під кінець теперішньої п'ятирічки (1950 р.). На жаль, відбудівні роботи проводжено в більшості типічно большевицькою методою, значить — не звертати жадної уваги на лодь віком від 18 до 24 років. Хлопці були майже на 100% в армії, довелось працювати мало що не виключно дівчатам. Їх уживано до незвичайно важких робіт, при усуванні розвалин, при бетонуванні. Не зважаючи на морози, доводилось працювати по десять годин денно по пояс у льодово-холодній воді і дуже багато сільської молоді з Дніпропетровської та Запоріжської областей знищило собі при цих роботах здоров'я.8)

Відбудова Зуївської ТЕЦ тфивала багато коротше, особливо тому, що тут не треба було відбудовувати жадних бетонних водних споруд. Зуївська ТЕЦ матиме після модернізуючої реконструкції потужність 370 або й **400 тисяч** кіловатів, значить — належатиме до одних із найбільших існуючих теплових електростанцій. За паливо служить у неї донецьке вугілля, при чому після війни побудовано казани, в яких можна топити т. зв. вугільними відпадками та також антрацитовим пилом. Вироблена електроенерґія зуживається переважно до погону машинових уряджень вугільних шахт Сталінської области та до погону збагачуючих вугільних фабрик та коксохемічних заводів. Крім Зуївської ТЕЦ, маємо в Донбасі ще три дуже великі ТЕЦ (ряду коло 200 000 kW кожня), а саме у Штерівці, Курахівці та Макіївці. Під час відбудови Курахівської ТЕЦ в роках 1944-47 її потужність була подвоєна. До дальших великих

---

5) Сергій Хейло: „Біля карти республіки". „Радянська Україна" від 17. січня 1948 р.

6) Назва Дніпрогес краща за Дніпрельстан тому, що відразу говорить, що маємо діло з **гідростанцією.** З огляду на правильне технічне окреслення треба все таки вживати тільки назви ГЕС або ТЕЦ.

7) Це піднесення рівня Дніпра вможливило також судноплавство по Дніпру та ріст великих річних портів у Дніпропетровську, Києві та Гомелі.

8) Впродовж цілого, напр., 1946 р. працювало на Дніпрогесі пересічно 15 000 робітників.

ТЕЦ в індустріяльному Донбасі належать ТЕЦ ряду 50 000 kW у Сталіно, Лисичанську, Краматорську, Верхнім, ТЕЦ ряду 25 000 kW в Єнакієве, Рутченко, Горлівці, Серго, Ворошилівську та Ворошиловграді. В місцевостях Словянське Константинівка, Червоноармійське, Харцизьке, Оленівка, Пантелеймонівка, Артемівське, Красний Луч, Дебельцеве, Володимирівка та Краснодонське існують поменші електростанції (потужністю від 1 до 5 тисяч kW.). Під час воєнних дій вони майже всі були важко пошкоджені, але тепер їх у більшості випадків відбудовано, тільки ще не всі на повну довоєнну потужність. Донбас був получений також з Дніпрогесом лінією високої напруги (161 000 вольт). З неї брала струм більшість заводів Ворошиловграду, Сталіно та Макіївки. Запроєктована довжина високовольтових ліній Дніпрогесу виносить 1500 км., але всеж таки найбільшу частину електроенергії Дніпрогесу*) зуживають заводи і фабрики Дніпропетровська і Запоріжжя (заводи-велетні: металюргійні, ферро-стопів, електросталі, алюмінієві, хемічні і машинобудівельні). Також залізорудний басейн Криворіжжя та Нікопільський мангановий басейн одержують електроенергію з Дніпрогесу.

Дуже великі ТЕЦ (ряду 50 до 100 тисяч kW) мають міста Київ, Харків і Одеса. Інші українські міста, як Вінниця, Чернігів, Кіровоград, Полтава, Суми, Херсон, Станиславів, Рівне і багато-багато інших розпоряджають середними ТЕЦ ряду одного до п'ять тисяч kW. З великих ТЕЦ заслуговує ще на увагу Львівська ТЕЦ, яка мала вже на передодні війни, в 1939 р. потужність 28 000 kW, а тепер розбудовується до ряду 50 000 kW. Крім Львівської ТЕЦ, мають ще більше значення на ЗУЗ Бориславська ТЕЦ (у 1939 р. — 10 000 kW), Дрогобицька ТЕЦ та Янівська ГЕС (біля Теребовлі).

З наведеного перегляду бачимо, що в Україні абсолютно переважають ТЕЦ, а докладніше паротурбінні електростанції. Це причина того, що вугільні шахти Донбасу можуть постачати оті електростанції потрібним паливом. Але електричний струм із ТЕЦ коштує пересічно в п'ять разів дорожче від струму, який одержують в ГЕС, і тому економічність енерґетичного господарства України вимагатиме саме побудови гідростанцій. Будова гідровузів відтяжує також дуже помітно транспорт, а передовсім залізниці, бо більші ТЕЦ потребують величезних кількостей вугілля, які треба перевозити нескінченими потягами на часом дуже далеких маршрутах (напр., Донбас — Львів — Перемишль). Порівняно високі кошти та труднощі транспортування донецького вугілля дуже лімітують роботу ТЕЦ. Це обмежує вироблення електроенерґії і приводить до того, що окремі підприємства багатьох українських міст споруджують власні, переважно невеликі, але часом і більші електростанції, які працюють в основному на рідкому паливі. Таке розв'язання проблеми дуже нерентабельне. Багато більше правильна будова ГЕС. Центральні московські міністерства не клопочуться, очевидно, цим питанням, вони тепер надто зайняті будовою Аблакетської ГЕС чи поширення Рибінської ГЕС біля Москви, а кошти залишені до диспозиції українським міністерствам, не дозволяють на жадні більші інвестиції. Найкращий доказ цього злосливо-благодушного ставлення московських центральних органів маємо з будовою Сабарівської ГЕС для Вінниці. Її пляни затверджено ще в 1946 р., а навіть українські республіканські підприємства доставили велику частину устаткування, але самих найважніших будівельних робіт так і не розпочато до кінця 1947 р. Ще досадніший приклад трапився в останньому часі, коли при нагоді дискусії на тему державного бюджету СССР на 1948 рік, на засіданні Верховної Ради СССР дня 2. лютого 1948 р. Запорізький депутат Пономаренко мусів аж додатково просити уряд асиґнувати 3 мільйони карбованців на будову лінії високої напруги з Запоріжжя до Великого Токмаку (в Донбасі). До цього всього це власне не новобудова, тільки відбудова, бо ота лінія існувала вже до війни. Так пребагата Україна мусить випрошувати в Москви отих **3 мільйони,** які становлять до речі лише манюсеньку частину всесоюзних інвестицій на господарство (у 1948 р. — **149 000 мільйонів** крб.!).

Також відбудова знищених німцями електростанцій республіканського значення поступає дуже пиняво, а найгірше явище, яке загніздилось майже що не на всіх комунальних електростанціях України та на великій кількості великих ТЕЦ. 9) т. зв. всесоюзного значення, це те, що вони працюють, **не додержуючи правил технічної експлуатації.** Першою причиною цього є, безперечно, факт, що електростанції доводилось відбудовувати на руїнах, без достатнього комплекту устаткування, часто з технічно малопідготовленими людьми. Дальше електростанції роками працюють за тимчасовими схемами і це неминуче веде до аварій. Оті аварії стали дійсним бичем електростанцій України. Напр., у квітні 1947 р. вийшла з ладу в Чернігові електростанція потужністю понад 1000 квт. Хто винен у цьому? Отож вина лягає на керівництво главка, на його аварійну інспекцію, на експертно-технічні комісії міністерства, які допустили до того, що в роботі станції не додержували мінімальних протипожежних заходів; бак з рідким паливом містився коло самого дізеля, чого не можна було допускати, вихлопна труба дізеля не була достатньо ізольована від машинного залу. — На такій Херсонській електростанції було, за офіціяльними даними в 1946 р., 26 аварій, в них 22 з вини персоналу станції. Така велика кількість аварій має свій корінь у недбаль-

*) Згідно з „Technische Rundschau", Bern, Nr. 5 від 6. лютого 1948 р. давав Дніпрогес у гідрологічно корисних роках навіть більше **4 мільярдів** кіловатгодин.

9) Всі великі українські електростанції підлягають **виключно** Міністерству Електростанції у **Москві.** Це також один з найболючіших доказів „державности" сьогоднішної „Совєтської України".

стві советських керівних чинників, які вміють викачувати з України кожне зернятко пшениці, але не хочуть і не вміють якісно працювати в тих ділянках, від яких передовсім залежить добробут населення, та в яких не вистане бути неосвіченим аґітатором, але треба показати своє дійсне практичне знання. Строго допильновується, щоб персонал електростанцій вивчав „Короткий курс історії ВКП(б)", але його технічною підготовкою не займаються, його кваліфікацій не підвищуються. Главк міністерства спромігся перевірити технічну грамотність лише 26 з 456 головних інженерів районних управлінь та станцій, про інший технічний персонал і говорити не доводиться. Спеціяльна політика Москви, яка не дозволяє будувати на Україні деяких видів промисловости, які концентрує тільки в себе, щоб таким чином узалежнити інші республіки від себе, спричинила відсутність запасних частин, особливо для теплотехнічного устаткування та передусім вимірювальної апаратури. Цей недолік також обумовляє велику кількість аварій. Аварії збільшуються також через відсутність пляново-запобіжного ремонту. Ремонтні роботи проводяться порядком штурмівщини від аварії до аварії. Спричинюються до аварій і значні монтажні недорібки, що їх „не помітили" експлуатаційники, приймаючи від монтажників і будівельників відбудовані об'єкти. Характеристичним прикладом може бути пуск станції в м. Осипенко. Там, як звичайно, є канал для циркуляційного водопостачання. Бажаючи прискорити пуск, канал не очистили як слід від бруду та мулу. Під час шторму вітер виганяє з каналу всю воду, станцію доводиться спиняти, і місто залишається без світла.

Навіть на електростанціях, що їх вважають найкращими, немає належної культури виробництва. Відомо, напр., що бруд на електростанції нестерпний. А на Вінницькій станції вугільного пороху (добрий провідник електрики!) не зчищають місяцями, і це створює додаткові причини для аварій. На багатьох станціях не вистачає таких дуже важливих мірничих приладів, як лічильники електричної енерґії. Не можна серйозно говорити про зниження витрати палива, коли на такій станції, як Вінницька, зовсім немає паромірів та інших теплових приладів. Ця відсутність апаратури для обліку й контролі — це наслідок відсутности відповідних фабрик на Україні. З такоюж інертністю ставиться Москва до створення на Україні відповідних будівельно-монтажних управлінь (трестів), що могло б значно прискорити відбудову станцій.

Зовсім погано і з переходом на місцеве паливо. Відомо, що на Україні є великі поклади бурого вугілля. Науково-технічні працівники приділяють використанню бурого вугілля велику увагу. Але партійні керівники іншої думки. Тому й лише на одній станції, в Кіровограді проєктується перехід на буре вугілля.

Є. Н.

Знаки запиту

Настрій мас і людини складається з різних почувань. Серед тих почувань одні сильніші, другі слабші. Здається ми в праві сказати, що панівним почуттям в сучасну добу є неспокій і тривога. Вони витискають найсильніше п'ятно як на одиниці, так і на масі. Цими неспокоєм і тривогою сповнені всі без огляду на причасні до покоління юних, чи до тих, що закінчують свій життєвий шлях.

Нам трудно вичерпно проглянути і доказово представити справжні настрої в глибині людських душ за залізною куртиною. Заглушуючі барабани пропаганди і самодурства, що опанували суспільне життя, літературу й мистецтво, а навіть втиснулися всевладно в приватне життя індивідів, змушують людину і ціле суспільство на наказ згори накидати на себе раз маску „творчого піднесення", то знов „класового гніву", то „неприложної любови миру" і т. д. Ту сіру черґу диктованих почувань тільки час-доcасу проривають і розяснюють блискавиці революційних вибухів, в яких в повному жарі на коротко, на мить показується відважна мисль і гаряче серце народу.

Зате в світі, в якому живемо ми і якого частиною ми є — інакше. Тут в основному все на поверхні. Тут можна побачити, пізнати і провірити чим живу я і ти, чим живемо ми, що є змістом нашого життя а що нашою ціллю, в ближчій чи дальшій будуччині.

Чому тоді ця тривога?

Твердо і з найосновнішої глибини душі відчуваємо, що щось не в порядку. Щось не те. Західній світ виграв дві світові війни, найбільші війни, що мали дотепер місце, війни, що коштували незчисленну кількість людських зусиль, проковтнули незраховані багатства і знищили мільйони і мільйони людей, не привели до кращого. Після першої світової війни стало гірше і складніше, як перед нею. А що є після другої то бачимо ми. Похміля медових місяців після перемоги тривало дуже коротко, а пізніше почала зроджуватися поволи мисль: нічого ж не розв'язано, навпаки, там де був один тяжкий вузол, появився ще тяжчий новий. Там, де їх було два, появилися ще дальші.

І через те людина непевно дивиться вперід, непевно дивиться на свої кроки. А були би підстави, щоб було зовсім інакше. Бо до перемог

на полях боїв безперервною чергою приходять перемоги людини над природою. Людина вириває одну за одною таємницю в неї, збагачує свої знання і досвід, запрягає первісні прасили до творчої праці для себе. На сьогодні вершковими осягами є визволення й опанування атомової енергії, перемога над десятками найнищівніших ворогів людства — недугами, тощо. Ми навіть не завжди усвідомлюємо собі цей епохальний здвиг, цю велику революцію духа і знання, що почалася наприкінці XIX ст. і безперервно триває до сьогодні. Вона доповнила і розгорнула до найширших меж ті великі соціяльні зрушення, які позначилися Великою Французькою Революцією. Санкюльот в червоній фригійській шапочці, вийшовши раз на арену історії, не покидає її. А з другого боку поява щораз нових велитнів духа вказує на те, що спадок залишений Кюрі, Планком, Айнштайном, Радзефордом, Нільсом-Бором, переходить в молодші, але надійні руки. В наших очах міняється картина світу, переставляються оцінки, переформовуються закони, одним словом розбудовується широкий і міцний фундамент для могутнього скоку вперід. І в соціяльному відношенню, і на відтинку міжнаціональних стосунків, і в науці та філософії дозріваємо до великих пересунень, до ревізії.

І саме тому неспокій. Ми чуємо себе не точкою тяглої лінії, а кінцем одного і початком другого етапу в розвитку людства, в розвитку народів, в розвитку людини. І тому нам не дано жити в спокою.

А чому ж тривога?

Нагромаджуються сили і якості, що вимагають нового порядку. Як колись перед народженням Христа Вергілій пророк у своїй Четвертій Еклозі: ЯМ НАСЦІТУР ОРДО — вже родиться новий лад, так сьогодні тим почуттям сповненна атмосфера, що її ми вдихуємо і що нею ми живемо. Але чи нам, чи тому світові, до якого приналежимо ми, дано є знайти закон нового ладу? Ізза цього наша тривога. Ми на те відповідаємо: так, але при передумовах: якщо той світ, що його частиною ми є, перейде такі внутрішні переміни, піднесеться до такої переоцінки вартостей, яка дала б йому змогу хід подій злапати в свої руки. І тут є перший і найбільший фундаментальний знак запиту.

На тлі цього актуальні політичні події набирають своєрідних контурів і відтинків. А події ці ось які:

Західній світ не є монолітом. Останній побут Черчіля в Вошінгтоні це ніщо інше, як намагання англо-саксонського світу задержати в своїх руках примат над цілим заходом. Йдеться не лише про боротьбу з російським імперіялізмом, боротьбу з комунізмом, але йдеться теж про те, щоби в тому другому світі, який сьогодні змагається, а завтра мав би перемогти, англосакси залишилися принаймні тим, чим вони є сьогодні. І це одна з найтяжчих баталій. Якщо їм вдасться перевести її успішно, тоді знов на довгі десятки років цей примат залишиться за ними.

З другого ж боку і решта цього західнього світу насичена величезними внутрішніми суперечностями так, що нераз здається, що їх не пройти. Ось перша з таких суперечностей: Франція і Німеччина. Дві нації, одна в трагічному ступанню вгору хоч і по страшних проваллях та бездоріжжах — Німеччина, друга пережита і витиснена з героїчних соків здобувців, а сповнена прагненням нині жити і за свого життя вижитися — Франція, не знаходять між собою рівноваги. Для доповнення заплутаної картини приходять ще такі протиісторичні потягнення, як відірвання Заарщини від Німеччини і посереднє її прилучення до Франції, що при існуючому стані речей може грати тільки якнайдальше йдучу негативну ролю. Бо ж Заарщина це мало-що не сто процент німецького населення, а й те, що є французьке, це найшлі по війні адміністратори, жандарми, купці, що прийшли з метою здобути багатства. І коли ті дві держави приходять творити спільні фронти, так як це має місце сьогодні, то замість дивитися на велику ціль, що є спільною, вони дивляться на те, як одна одну могла б найкраще використати. І тут може найближчий нам і найбільше зрозумілий практичний знак запиту: чи стане державним мужам далекозорости, відваги і вміння розвязати цей вузол?

Дивний є теперішній час. Ми так звикли до заворушень, хвилювань, а навіть воєн, що щораз нові неспокої чи збройні спалахи не то, що не хвилюють нас, але в великій мірі навіть не притягають нашої уваги. Останні місяці, а ще більше останні тижні сповнені особливими подіями в мегометанських арабських країнах. Почалося Іраном. Відомо — нафта, а нафта це, як пишуть популярно, кров в організмі сучасного світу. Вона жене переважаючу кількість моторів, на суші, морю і в повітрі. А до цього вона дає кольосальні зиски. Використовуючи слабість і відсталість арабських країн, де власне це плинне золото знаходиться у величезних кількостях, західні країни, а в першу чергу Англія, забепечилися невеликими коштами в найвигідніших договорах. І так в Ірані, тобто в Персії Англія мала в своїх руках не лише контролю іранської нафти навіть для внутрішнього споживання, але при цьому ще й могла відложити так з грубшого рахувавши більше як пятьсот мільйонів долярів річного прибутку. Як бачимо, кусок ласий. І тому англійці не захотіли піти на відповідні уступки іранському правлінню, іранському народові. Але на цьому не кінець. Нове вогнище повстало в Суезькому каналі. Суезький канал одна з найважніших аорт в міжконтинентальній плавбі. Зновже крім її неперевершеної вартости як комунікаційного чинника, приходять ще додатково прегрубі зиски. І знов одна і друга сторона не захотіли поступитися і, як доносить преса, останніми днями забрали слово в дискусії далекобійні морські гармати англійської середземноморської фльоти. На жаль, і на цьому ще не кінець. Одночасно з вістками про розгортання вогница в Єгипті приходять вістки про загострення кризи у француз-

ких африканських посілостях. Покищо Туніс. Є там понад три мільйони арабів і неповно триста тисяч французів та інших европейців. Під охороною французької влади країною диригують европейці. Диригують, пильнуючи зорким оком своїх інтересів, не диво, що це місцевому населенню не в смак. І приходить до конфлікту. Здається, що французьке керівництво нераз забуває час, в якому ми знаходимося і тому передостанній французький державний губернатор в Тунісі, приїхавши туди, заявив: я люблю боротьбу і тому дуже радий, що буду мати нагоду тут боротися. Це тому губернаторові лаврів не принесло, бо його швидко замінено іншим, а цей інший декілька днів тому наказав арештувати провідників тунезійських націоналістів і взагалі національно-визвольних діячів. Для прикриття і, так би сказати, обоснування цього факту разом з ними арештовано провідників комуністів: мовляв, вони спільно заколочують спокій. Нам ця тактика відома. Ми її бачили в різних країнах, коли кольоніяльні верховоди намагалися визвольні рухи вігнати під комуністичне назовництво. Де-не-де, наприклад в Індокитаю, цим же самим французам у великій мірі вдалося. Але чи врешті-решт вони скористали на цьому? До отих запальних пунктів в арабському світі долучуються ще й такі, як: спір в справі Палестини, звідки жиди прогнали в той чи інший спосіб неменше мільйона арабів, що тепер плентаються безприютними по близькому Сході, погіршують нужду і так відсталих країн та збільшують суматоху; зростаючі хвилювання в Марокко, а до цього всього почуття спорідненности і спільноти до цих країн з боку магометанського Пакістану, цієї може найвіданішої для західнього світу азійської країни. В цей спосіб повстає черговий намотаний з усіх боків вузол. Як розвявати його? Вже сьогодні видно різні підходи до цієї справи. Англійці і французи стоять в основному одним фронтом, бо ж вони захищають свій „стан посідання". Безпосередні зиски заслонюють їм вид завтрішнього. Знов же американці не звязані допливом з податків і контрибуцій дивляться ясніше і тому неодин з них бачить розв'язку цього вузла і відповідь на арабські знаки запиту інакше, як це бачать найближчі йому його співробітники у Франції та Англії.

Серед цих незясованих позицій і неясних відповідей на виписані життям питання одно з перших місць займає Далекий Схід. Насамперед переможена Японія. Її треба протиставити большевикам і червоному Китаєві, її промисл для цього треба розбудувати і дати їм змогу виставити армію. Для певности в ніякому разі не слід допустити до якихнебудь звязків між Японією і червонокитайським суходолом, а в першу чергу до торговельних звязків. Добре, але ж тоді японський промисл, що його за всяку ціну треба розбудувати зі своїми найдешевішими в світі продуктами, кинеться на інші далекосхідні ринки і вибє звідти дорогі англійські продукти. Як же Англії іти на це? Як же їм самим затискати мотузок на власній шиї, позбавляючи себе допливу життєво найпотрібніших міжнародніх платничих засобів? — А Японія це не єдиний такий пункт на Далекому Сході.

Це все дуже вміло використовують московські сатрапи. Кожна трудність західного світу, кожна непевність, а ще більше кожна суперечність це безпосередній так би сказати чистий дохід у большевицькому платному балансі. Нераз складаються такі ситуації, що большевикам треба тільки вміло використати витворене міжнароднє положення, а вже вони зуміють принаймні на найближчий час забезпечити за собою неодин здобуток. І саме тому на чоло всіх практичних політичних запитів висувається: а який же є і який буде в найближчому часі стосунок західного світу до большевії? Є три можливі відповіді: мирні розв'язки, війна, збройний мир і натиск. Перше, тобто мирні розвязки можливі тільки, коли б партнери пішли на уступки, на компроміси і поділили сфери впливів. Але вже ніщо ділити. Для американського промислу, для американської самопошани і для відбудови американського престіжу болшевики мусіли би поступитися з Китаю. А чи це можливе?

А тепер війна. Америка знаходиться десять місяців перед виборами президента. В американській системі це подія, яка вирішує долю країни принаймні на найближчих чотири роки. А з цим звязані є сотні тисяч і мільйони особистих інтересів, зисків і т.д. До цього протикандидатом для демократів, тобто для теперішньої політики висовують Айзенгавера, який в одній зі своїх післявоєнних промов заявив: **війни нічого не розвязують.** Це, очевидна річ, не детермінує абсолютно майбутньої політики цього ж Айзенгавера, якщо він був би вибраний президентом. Але всеж таки це є дуже характеристичне для його політичного світогляду.

Отже збройний мир і натиск? Але ж цей збройний мир і натиск існують вже пару років і висліди його ми маємо перед собою.

Значить, на існуючі знаки запиту тяжко дати швидку і безпосередню відповідь. Значить, західному світові в теперішньому його стані з теперішніми його ідеями і концепціями не легко знайти пряму лінію і иайправильнішу розвязку в міжнародньому політичному життю. І для цього потрібні ці внутрішні переміни і та переоцінка цінностей, що про них ми говорили передтим. А тому, що їх дотепер немає, існуючі знаки запиту наповнюють нас неспокоєм.

Дискусія на тему назви »Україна« і тон

Опрокинення п'ятьох неслушних тверджень „Неправдою є" проф. д-ра Ярослава Рудницького в його статті „В ім'я правди" („С. У." IV, квітень 1951, ч. 4 (39), с. 27) не хотіла помістити Хвальна Редакція „Самостійної України", щоб — як писав мені Головний редактор — дискусія на цю тему не продовжувалася в безконечність. Проте редакція помістила односторонню статю дослідника поліських говорів Івана Сидорука, промованого на доктора на українському Вільному Університеті саме згаданим Я. Рудницьким „До дискусії про назву „Україна" („С. У.", грудень 1951, ч. 12 (47), с. 19-21). як „відповідь" мені. Д-р Сидорук є згаданий у моїй V-ій статті в книжці, назва „Україна" (с. 30), що була надрукована в „С. У." за січень 1951 з приводу його реклями свойому професорові, який — як було подаване в пресі — вів лекторат української, польської і російської мов на манітобськім університеті. Щойно в травні 1951 р. з преси стало мені відомим, що Я. Рудницький за свою 32-сторінкову дисертацію „хрестоматію" (вибір) з українського фольклору" дістав титул „associate - professor".

Оба апологети Я. Рудницького — В. Чапленко і Ів. Сидорук закидують мені невідповідний тон в дискусії, а промовчують те, що перший Яр. Рудницький на прилюдному засіданні Секції Мовознавства УВАН у Нюйорку (про нього було звідомлення в джерзіситській „Свободі" з 14 червня 1950 р. ч. 136) назвав мене — як повідомили мене учасники — злим голосним словом. Відтак у торонтському „Нашому Віці" (з 22 липня 1950, ч. 29 (52) він безпідставно закинув мені „брак елементарного лінґвістично-назвознавчого вишколу й — що найгірше — несумлінність користування джерелами" і т. д. З пониженням висловлював Я. Рудницький про мої праці і в своїй доповіді на І-ій Науковій Конференції Канадійського Відділу НТШ, якої текст я мав змогу прочитати завдяки ввічливості Голови цього Відділу НТШ проф. д-ра інж. Є. Вертипороха. З пониженням висловлювався Я. Рудницький про старшого заслуженого дослідника історії українського мистецтва і культури проф. д-ра Володимира Січинського. Тимто я вважав за відповідне дати йому належну відправу, знаючи, що він не є нашим „единим ономастом", що „писав ономастичну працю... в единого тоді фахівця в цій ділянці на львівському університеті — проф. Ташицького", бо крім останнього ономастичними студіями занималися старші професори львівського університету, як літературознавець Є. Кухарський (Аланський елемент у східних Карпатах) історик економічного й соціяльного життя Ф. Буяк (Літописна вістка про походження радимичів і вятичів від ляхів у світлі топономастики) і історик середньовіччя Є. Т. Модельський (Про назву „Біла Русь"), в якого маґістерську дисертацію з ділянки топономастики в староруських літописах писав відомий діяч на терені львівського „Сокола-Батька" і вчитель торговельної школи Тиміш Білостоцький.

Щодо мого елементарного лінґвістичного вишколу, про те свідчить мій філологічний розгляд слів „„минула літа Ярославля" в тексті „Слова о полку Ігореві". Доповідь на цю тему виголосив я в нюйоркському НТШ 15 грудня 1951 р. в приявності мовознавців проф. П. Ковалева і д-ра Л. Луцева, стверджуючи те, чого не відкрили ті філологи, що займалися текстом „Слова о полку Ігореві": наведена цитата є **nominativus absolutus** (подвійний перший називний відмінок підмету й присудка, що заступає часове речення), аналогічний до **ablativus-a abs.** в латинській мові, **genetivus-a absolutus-a** в грецькій мові та ствердженого проф. П. Ковалевом (Наук. Збірник УВУ, V, Мюнхен 1948) **dativus-a absolutus-a** в пам'ятках староукраїнської мови. Щодо твердження Я. Рудницького, що він „вніс більше до лінґвістично-ономастичних дослідів, як д-р Андрусяк", моєю відповіддю на це є не тільки опрокинення його арґументів у дискусії на тему назва „Україна", але й мої рецензії на його „українське назовництво (ономастика)" в „Енциклопедії Українознавства" („Київ", Філаделфія 1951, ч. 3, с. 144-5) та на „Канадійські назви українського походження" (в редакції „С. У."). Цього не змінюють свідчення чужих мовознавців К. Г. Маєра, В. Шміллера й інших, що не знають добре українського назовництва, спроможність Я. Рудницького брати участь в ономастичних наукових конференціях і в наслідок того наведене д-ром Сидоруком згадане про нього в „Лінґвістичній бібліографії" вид. Юнеско.

Чи д-р Сидорук витримує нервово, коли пише про „підхід — гідний іншого „ґеніяльного мовознавця", в які пошився недавно наш „колега" Сталін!" та „Не помиляється. тільки сам Бог... і д-р Андрусяк!"? Останнє твердження д-ра Сидорука для мене і для кожного віруючого християнина є богохульним. Не потрібує Сидорук повторяти відкриття свого професора в „Київській Старині" з 1900 р., бо воно нічого не вносить до дискусії на тему назви „Україна", як я це зазначив у своїй книжці (с. 32). Але твердження Я. Рудницького, що „ніодин український учений не йшов слідами Ґрондського" не відповідає дійсності, бо саме історик д-р Богдан Барвінський цитатою з Ґрондського обосновував пограничну теорію походження назви „Україна", і інші історики, які покликувалися на Барвінського, тільки вважали, що аналогічно літописна „Україна" це пограниччя Київської Руси в XII ст., чи Галицько-волинської держави. Міркування проф. П. Ковалева над тотожністю форм „на Україні" і „в Україні" перекручує Сидорук так, мовбито „докази проф. П. Ковалева про первісність форми „на Україні" свідчать, що колись слово „україна" означало таки „межівну землю", тому що і колись і тепер ми

можемо сказати тільки: „на пограниччі”, але „в країні, в краю”.

Сидорук уважає себе компетентним рішати про „польонізми” і „москалізми” в моїх статтях; він вчепився вислову „професор... на УВУ”, хоч і його професор Рудницький написав, що він „спеціялізувався”... „на львівському університеті” — в проф. Ташицького („В ім'я правди”, „С. У.” 1951, ч. 4, с. 27), очевидно не на даху, бо звороти „ходити на виклади” в університеті, в скороченні „ходити на університет”, „професор на катедрі історії в університеті” в скороченні „професор історії на університеті” мають уже свої права в українській мові і п. Сидорук не компетентний їх усувати. Форма „в Поліссі” можлива в українській літературній мові побіч „на Поліссі”, хоч її не вживають такі поліщуки як п. Сидорук. За друкарські помилки він винує мене, гейби, я не знав, що всі слова в назві УВАН пишуться з великої літери. Мимо того, що я важливіші помилки подавав усе редакції „С. У.”, щоб їх справити, не справлено „кря” на „кра” і з того Сидорук робить запит, звідки те прасл. „кря”? Щодо апострофу, не вживаю його тому, що уважаю його зайвим в українському правописі; таке пояснення дав старий придніпрянський педагог — україніст на лекціях української мови в юнацькій школі армії УНР у Вінниці літом 1920 р. На харківській конференції в 1929 р., коли його приняли учасники-філологи, був серед них і проф. д-р Василь Сімович, який одначе, як тільки покинув межі СССР, не придержувався його, але був змушений придержуватися його в часах, коли в 1939-41 рр. опинився під совєтською окупацією, згодом знов закинув. Правил, де вживати апострофа, не потрібує вивчати той, хто знає старий етимологічний російський правопис!

Ціла стаття „До дискусії про назву „Україна” є безпідставним галасом п. Сидорука проти мене; він уроїв собі мій „відступ” перед Рудницьким, який на ділі „наступає” ось як: „Ярослав Рудницький такі докази має в історичних пат мятках із цих століть, насамперед в т. зв. Іпатському списку з XV ст.”. („Наш Вік”, Торонто 22 липня 1950, ч. 29). Коли ж я зазначив, що Іпатський список це тільки найстарша збережена копія Початкового, Київського й Галицько-волинського літописів, Рудницький („Гомін України”, Торонто 7 жовтня 1950 р. ч. 39) пише: „цю справу знає кожен гімназист, який скінчив українську школу. І дальше правдою є, що я, покликуючися на Срезневського, цим звертав увагу..., що Срезневський подає матеріяли не тільи із цього списка”. Чи слова „насамперед” і „не тільки із цього списка” є тотожні в розумінні Рудницького?

Шкода паперу на полеміку з Я. Рудницьким і його сателітами, бо резюме його публікації „Слово і назва „Україна” (Вінніпеґ 1951): „слово „Україна”... первісно визначало „крайню, межівну землю” є цілком безосновне і вводить тільки непотрібну плутанину до дослідів над проблемою походження назви „Україна”. Висліди цих дослідів зясовані в моїй книжці „Назва „Україна”.

Д-р Микола Андрусяк

РЕЦЕНЗІЇ

РОСІЯ В МИНУЛОМУ Й СУЧАСНОМУ

(Bernard Pares: Russia, its past and present, Mentor Books, New York 1951, ст. 216)

Перед нами останній, передсмертний твір Бернарда Пареса, написаний 1949 року. Це властиво нове видання його „Росії”, що появилося зперве в 1941 році, справлене й достосоване до сучасного стану відомостей про СССР, доповнене одним розділом з його книги „Істрія Росії” та ще одним, спеціяльно написаним для цеї книги.

Читачі „Самостійної України” знайомі вже з автором. (Гл. „Самостійна Україна”, число 11 за листопад 1949 року, моя рецензія на його твір „Росія та мир”). Він здецидований русофіл, усе своє життя перевів на вирівнюванні англьо-російських суперечностей і в англьо-американській суспільності здобув собі марку непересічного знавця російської проблеми.

З передмови, що впроваджує нас у мету написання книжки, та з епільогу, що неначе рекапітулює сказане під кутом пророцтва на майбутнє, довідуємося, що автор ставив собі завданням „засипати найгіршу прірву між обидвома народами — пропасть незнання”. Що ж, це можна зробити, чи принаймні намагатися робити, але до того конечно взаємности. Її нема, бо автор бідкається над тим, що большевики відгороджуються муром від вільних туристів, що не годяться на виміну студентів, не дозволяють англійцям студіювати в Москві. А через те автор опинився в невдячній ролі одностороннього панеґіриста, бо навряд чи й подумати можна, щоб у СССР написано того рода книжку про Англію чи Америку.

Після коротенького історичного вступу, з якого мимоходом довідуємося, що Київ — це перша Росія, що Росія спасла Європу перед найстрашнішою небезпекою, бо всякла в себе татарську міць і тим її виснажила, та тим подібні леґенди засвоєні з „наукових” надбань російської меґальоманії, а які автор тут побожно переповідає, спиняється він довше на періоді

від 1918 до 1948 року. Це для того, щоб читачі зрозуміли, як постала большевицька Росія і які дальші тенденції її розвитку, а впарі з тим перспективи її взаємовідносин з зовнішнім світом. Стара пісня переспівується тут на нову нуту: загроза світової революції належить до давноминулого, пропала раз на все разом з періодом воюючого комунізму в 1921 році. Коли зхотів її відогріти Жданов — постаралися про те, щоб була нагода справити йому величаві похорони на державний кошт. В СССР іде щораз виразніша еволюція в напрямі внутрішнього уподібнення з нашим світом, навіть у таких кардинальних для ортодоксального комунізму питаннях, як родинне і спадкове право. А позатим большевики в багато справах доказали просто чудес, як ось у ліквідації неписьменности, індустріялізації відсталої країни та організації величезних людських мас.

Англії нема чого лякатися. Вона повинна не відсепаровуватися від Росії, а навпаки, шукати з нею зближення. Як колись пересадний страх перед загрозою для Індій, так тепер пересадний ляк перед загрозою большевизму затьмарує горизонти англійської політики. Росія наситилася і більш нічого не добуде, навіть Китай скоріше чи пізніше стане до неї в тітоївській опозиції, що зрештою буде тільки повторенням того, що вже раз сталося в молодості Чан Кай Шека. Бо ніхто в світі більше й щиріше не бажає мира, як Росія та її нарід. Автор вірить у російський нарід, у його здоровий глузд селянського світогляду, що не піде на ніякі всесвітні авантюри. І саме цей тверезий погляд на світ — це найкращий поміст до порозуміння між обидвома народами, це спільна їхня риса. Англія, колись чинно заангажована в протибольшевицькій інтервенції, ця Англія, якої всевладний на той час Льойд Джордж хвастався, що не подасть руки грабіжникам і кровопроливцям, — перша з великодержав нав'язала з СССР торговельні й дипльоматичні зносини.

Україна в автора майже не існує. Росія — це національно-державний моноліт, Україна — це тільки окраїнна земля, якої населення вживає діялектику російської мови, а своїм повним пригод і небезпек у минулому життям внесло цінну рису риску думки й діла в загально-російську вдачу. Бо українці не мали ніколи своєї власної правдивої держави — тут наводить автор переказ про те, що Бог обдарував різні народи всячиною, а для українців залишив пісню. І тим вони повинні бути вдоволені. Карпатська Україна, це тільки невдачна спроба Гітлера створити позірний український Піємонт, як відстрибні в ласих плянах на український чорнозем. Про визвольні змагання 1917-1921 років згадує буквально одним тільки реченням: „Попри „зелену армію" селянського ватажка Махна, на поле виступили теж українці під Петлюрою".

Ще більш безшабашно обійшовся автор з Білоруссю, яка для нього „незначний і відсталий народець на половині шляху між Варшавою і Москвою".

Дивно і страшно стає, що Москва в світі має чужинців, які не за страх, а за совість для неї працюють, її популяризують і з'єднують симпатії. Навіть на шкоду своїх країн.

Бо які б не були інтенції автора, англійська й американська суспільності з його книжки матимуть тільки шкоду. Під плащем фальшивої об'єктивности прикриває він хижацьку й ненаситну потвору, з чекістів робить добродушних мужиків-гречкосіїв.

І так буде писати кожний, хто Сибір оглядав не через дротяну огорожу примусових таборів праці, а з вікна сальонового поїзду, хто большевицьку дійсність знає з розмов на прийняттях у дипльоматів та в пропаґандивних бюрах для заграничних туристів, а не з пережиття свого власного, чи своєї рідні.

Книжка видана в видавництві, що випускає мільйони примірників і засипує ними кіоски, книгарні й залізничі станції. Через те, і через дуже дешеву ціну — всього 35 центів за книжку, що нормально коштувала б в іншому виданні яких 3-4 доляри — треба прийняти, що читатимуть її мільйони. На щастя американський нарід, що на власній шкурі почав відчувати, що таке Росія та її продукт-большевизм, мабуть, не так уже легко дасть собі замилювати очі, як це було в часах перед війною в Кореї.

Зиновій Книш

НОВИЙ МИСТЕЦЬКИЙ ДАРУНОК НАШИМ ДІТЯМ

Бібліотека для дітей і молоді під назвою „Євшан-зілля", що виходить у в-ві „Нашим Дітям" ОПДЛ — Об'єднання Працівників Дитячої Літератури Ню-Йорк—Торонто, дала знову цінний і розкішний дарунок українським дітям: „БАЙКИ" Леоніда Глібова з малюнками Охріма Судомори (випуск ч. 7-8). Сторін 64 великого формату, багатокольорова обкладинка, десятки малюнків.

Видана книжка — це дійсно розкішне і високомистецьке видання безсмертних байок нашого клясика літератури. Байки друковані в більшості у прозовій формі, що надало їм свіжости і наче оновило. Малюнки ж до них — це справжній мистецький альбом картин одного з найвизначніших наших мистців-ґрафіків.

Відомо, що байка це ніяк не виключна т. зв. „дитяча література". Вона має свій глибокий життєво-філософічний зміст, зрозумілий уповні для дорослих, а для дітей байка це тільки цікаве й здебільшого веселе оповідання про звірят чи й людей. Глибокий зміст байки вони схоплюють і розуміють щойно згодом — у старшому віці. І в тому вартість байки, як жанру літератури, що має свого пильного читача від наймолодших років до сивої старости.

Недаром під портретом автора поміщено його власні слова-афоризм: „здається байка просто бреше, а справді — ясну правду чеше..." Але

ця правда сказана незлобно, а тільки з легким докором, а найчастіше з гумором, — і ми сердечно сміємося, читаючи байку, — сміємося із наших власних людських хиб і помилок... Але байка знає і гострий суд там, де бачить зло, неправду, насилля. А Глібівські байки сповнені ще й глибокого патріотизму, любови до рідного українського світу і всіх притаманних йому рис життя та характеру. Усі ці прикмети байок Глібова недаром забезпечили їм велику почитність — нарівні із Франковим „Лисом Микитою". Ми знаємо понад двадцять повних видань байок Глібова, не рахуючи численних виборів і передруків у всяких збірних виданнях. Глібів — один з найпопулярніших українських письменників.

Немає сумніву, що й теперішнє видання найде свого масового читача, тимбільш, що розкішні ілюстрації є правдивою насолодою для ока.

Ціна книжки, не дивлячись на величезні кошти друкарських кліш-малюнків (понад 70!) і люксусовий папір, тільки 1.50, а для передплатників „Євшан-зілля" ще нижча, бо тільки 1 дол.

Пам'ятаймо, що рідна дитяча книжка видання нашого загальноукраїнського громадського в-ва Об'єднання Працівників Дитячої Літератури це найкращий засіб виховання нашої дитини у християнському й українському дусі.

Кадри наших днів

НАУКА В ЛІС НЕ ВЕДЕ...

Ой, ти брате, ти Мусію,
Чи бачив ти чудасію?
Нар. пісня.

Український гумор має свою добру славу й традицію. Він під кожним оглядом далеко позитивніший, ніж, наприклад, чеський гумор персоніфікований Швейком. Але ось п. Шерех проголосив, що Швейк це єдиний рятунок для нашої нації й відразу, як гриби після дощу, почали з'являтися українські швейки — „єдиний рятунок" і сіль землі.

Треба признати, що досить добрі завдатки на Швейка проявляє останніми часами й п. С. Підгайний у своїх статейках зокрема в „Живих мощах" (жалься Боже!) у жовтневому числі „Нових Днів" з Торонта.

Тому, що там заторкнено й скромну особу автора цієї замітки, дозволимо собі зацитувати відповідний уступ із згаданої статті:

„Всі вони і Сосновський, і Сивенко, і Антонович, всі вони, на жаль, або зовсім нічого (як Антонович) або абсолютно мало сказали про порушену проблему, а скупчили всю увагу на обвинуваченнях автора статті в бо- зна яких провинах. Уважно прочитавши їх критику, ми прийшли до печального (? чому не сумного? — М. А.) висновку, що полемізуємо ми тільки тому, що „навколо тайга азіятської хахландії і темна малоросійська ніч". Бо що варта така одна стаття М. Антоновича з провідного мельниківського органу „Українське Слово" під назвою „Зайва дискусія", у якій той наївний Марко Антонович проповідує стареньку, всіма (чому не всіми? — М. А.) покинуту, давно засуджену й нікому непотрібну фашистську теорію солідаризму?"

Із цієї цитати ясно виходить, що той наївний Марко Антонович, з яким взагалі не варто дискутувати, зовсім нічого не сказав до теми (мова про безклясове суспільство чи інший який устрій майбутньої вільної української держави), хоч із дальшого виходить, що таки щось сказав, коли п. С. Підгайний мало не тріснув із напруження, шукаючи епітетів, щоб відсудити теорію **національного** солідаризму (який мав на думці М. А. хоч С. Підгайний пише просто про солідаризм, хоч це не тотожне); адже ж накопичив він там і „старенька", і „всіма покинута", і „давно засуджена", і „нікому непотрібна" і „фашистівська"... Ой, леле! Аж 5 епітетів!...

Нічого не припадає п. С. Підгайному так до смаку, як ставати в позу визначного і непомильного учителя (зовсім як герой Гашека!). Біда лиш, що сам учитель проявляє підозрілі прогалини в освіті, хоч це не перешкоджає п. С. Підгайному (як не перешкоджувало й Швейкові) спочивати на лаврах свого „знання" і нарікати на інших, що, мовляв, невдячні, не хочуть учитися його „мудрости". Саме на неуцтво п. Підгайного довелося авторові цих рядків звернути увагу в „Українському Слові" ч. 498 за 27. 5. 1951 р.

М. і. ми там звернули увагу й на те, що п. С. Підгайний поборює позичену в большевиків ідею безклясового суспільного ладу такою ж большевицькою ідеєю робітничо - селянської концепції побудови держави. Томуцо упривілейовання двох кляс зовсім автоматично потягне за собою упослідження інших груп „наївний" автор цих рядків поставив (а властне повторив!) гасло **гармонійної співпраці всіх верств** і закінчив словами:

„Таку концепцію, як єдино правильну, видвигав завжди український націоналізм, чи то в формі націократії, чи то національного солідаризму. І цим шляхом мусять іти всі, хто не хоче громадянської війни, а лад і спокій у самостійній, соборній українській державі".

Кожній істоті, що може і хоче розуміти — ясно, що ми не видвигаємо ані націократії, ані національного солідаризму, а саме **співпрацю усіх верств у вільній українській державі.** Спра-

ва назви для нас другорядна. Одначе, коли п. С. Підгайний зачепив уже **національний** (бо чейже про такий ми говорили! — М. А.) солідаризм, то треба ствердити слідуюче:

1) Це зовсім не „старенька" а в порівнанні з іншими одна із найновіших концепцій побудови суспільного ладу в державі, а тому

2) її не мав часу ніхто „покидати", так як теорію „рабоче-крестьянской власти", яку п. Підгайний підібрав із смітника большевицької дійсности.

3) Ми були б вдячні п. С. Підгайному, як би він нам подав хоч один поважний і науково-обгрунтований, чи життям оправданий „засуд" (давній чи новий) теорії національного солідаризму. (Очевидно поминаючи велемудрі писання для молоді УРДП, де критикувалася нещаслива концепція проф. Горбачевського, а не **національний солідаризм).**

4) Якби теорія солідаризму, як репетує Швейк, не була „нікому потрібна", то нею не керувалися б у сучасному держави.

5) Ми б так само були б дуже вдячні п. Підгайному за вказівки, яка фашистівська держава керувалася теорією національного солідаризму, бо нам такі невідомі. Фашизм у Італії був корпоративною державою. Нацизм у Німеччині сам ніколи не посягав на цю назву. Посягнув на неї кол. нацист Отто Штрассер після того, як розійшовся з пануючими колами „3-ого райцу", та побачив її крах (1946 р.). Франкова Іспанія, як це добре знає п. С. Підгайний, нічого спільного ні з яким солідаризмом взагалі не має. Натомість ця теорія, як теорія повстала у Франції, де й нині має своїх прихильників і посягає по духовий авторитет одного із найбільших філософів новітньої доби **жида** Анрі Бергзона (1859-1944).

Називати нині французів фашистами поза СССР може хіба лиш людина, що грається у троянського коня, або перебрала світогляд Швейка. Томущо ми не поділяємо нахилу п. С. Підгайного бачити большевиків і большевизм там, де їх нема, мусимо припустити другу можливість і побажати п. С. Підгайному на цьому вибраному ним шляху багато успіхів — а як би йому випадково впало на думку щось відповідати, то нехай не забуде відповісти при цій нагоді ще й на запит, що це таке **революційна демократія,** бо на наш погляд це така сама нісенітниця в 20-ому стол. як і безклясове суспільство (хіба що в противагу західним демократам назвати СССР революційною демократією, тоді все ясне!).

А щодо клясифікацій солідаризму, то просимо на будуче підшукувати відповідніші епітети, бо ці, як і сліпому ясно, щиро швейківські.

У читачів прошу вибачення за стиль (інакшого на таке тяжко вжити!), а в п. Підгайного за дещо спізнену відповідь, але бігме мали ми далеко важливіші справи до полагодження, як дискутувати з представником „тайги азіятської хохляндії і темної малоросійської ночі".

16. 12. 1951.

Марко Антонович

МОЄ ВИЯСНЕННЯ П. В. П. СТАХОВУ

В газеті „Сучасна Україна" (ч. 24, з дня 8 грудня 1951, стор. 11) п. В. П. Стахів помістив свою статтю „Now is the time", в якій зі злорадною тенденцією намагається фальшиво і невірно інформувати читачів тієї газети та загал українського громадянства відносно деяких справ, що були предметом моїх вияснень, яких від мене домагався свого часу ред. В. Безхлібник в газеті „Гомін України" (ч. 34, з дня 25 серпня 1951 р.). Щоби не ширилось баламутство, та щоби дати вияснення, яких домагається сам В. П. Стахів („Відповідь дасть сам Лапичак"), я знову змушений забирати голос. Ще раз зазначую, так як зазначував я це, відповідаючи В. Безхлібникові (а що В. П. Стахів у своїй „об'єктивності" промовчав), що роблю це нерадо і лише на домагання згаданого „оборонця правди".

Отже В. П. Стахів закидає мені, що мої „тези" „зовсім не відповідають правді", і є „висловлювані на те, щоб ріжними натяками у фальшивому світлі представити свого політичного противника", що моє свідчення про те, в якій блюзі сидів в концентраційному таборі п. Я. Стецько та який харч діставав в тому таборі п. Степан Бандера, є „наклепом". Пан Стахів не подає ані доказів, ані свідків на протилежне, ані навіть не пробує ті „наклепи" опрокидувати чи заперечувати, а тільки старається їх відповідно вияснити, чи виправдати. Виправдання його можна трактувати вдалими або й ні, але всеж таки лишається фактом, що мої „наклепи" були дійсним фактом, отже правдою. Я не писав, звідки взялася поліційна блюза на спині п. Я. Стецька, ані не заперечував, що і інші вязні концентраційного табору Сахсенгавзен мали щастя діставати харч з ес-манської кухні; я лише стверджував той факт, що його ствердження від мене домагався прилюдно п. В. Безхлібник.

В. П. Стахів не тільки тих моїх „наклепів" не заперечує, але він їх і в дальшій частині своєї статі потверджує, бо погоджується, („мабуть тому, щоби зробити псоти Я. Стецькові) ґестапівські посіпаки припасували йому (себто Я. Стецькові) лахміття поліційного мундира"), що поліційний мундир на спині Я. Стецька — це не вигадка Лапичака, але дійсний факт. Може В. П. Стахів бути переконаний, що це дійсно справа ґестапівських жартів і псот. Ця тема мене не обходить і щодо неї я не висловлював і не висловлюю ніякої думки. При чому ж тут, отже, пане Стахів, „наклеп" і „фальшиве світло"?

В. П. Стахів робить мені закид, що, мовляв, я не боронився проти того, щоби мені в концентраційному таборі наложили вязничний пасмистий мундир, отже — яке я маю право вимагати від Я. Стецька, щоби він боронився, коли йому натягали поліційний мундир. Думаю, що і сам В. П. Стахів добачує несеріозність і демагогічність такого „аргументу". Адже було б абсурдом, попавши до вязниці, протестувати проти вязничного мундуру, так як було б абсурдом,

попавши до поліційного баталіону, протестувати проти поліційного мундуру. В. П. Стахів може бути певний, що коли б у вязниці мене вбрали у поліційний мундир, я б протестував. Чому ж не міг це робити його „прем'єр"?

В. П. Стахів згіршений у своїй статті „вибором теми" про німецький поліційний мундир на хребті українського „прем'єра" в так „поважному журналі", але пан В. П. Стахів „забув" (у своїй „непартійній об'єктивності") додати, що моя стаття і її тема не були вибрані мною, але накинені мені прилюдним запитом В. Безхлібника. Коли б цей маленький додаток згадав пан Стахів, тоді б відпала і підстава йому дивуватись, чому вибрана ця тема. Пан В. П. Стахів нарочно того не згадав, бо йому треба більше аргументів для своєї партії. Але чи здобув він тим більше аргументів для своєї опінії?

В. П. Стахів згадує про пасмисту гієну та її ролю у знищуванні навіть найменших спроб, що нібито існували на еміграції для покращання нашої преси. Очевидно, в читача статті В. П. Стахова не залишається сумніву, хто є такою пасмистою гієною в очах українського Катона міжпартійної моралі. Але В. П. Стахів знову „забув" навести свою ролю у тих спробах, згадати та зацитувати хочби свої власні писання та демагогічні вигуки по адресі неодного із наших політичних діячів. В. П. Стахів вдає, що він не читає „Сурми", органу бандерівців на еміграції, або прикидається, що він за ті писання не відповідає. А тимчасом ми уважаємо, що ніхто інший, як саме В. П. Стахів та його компартійці є тими, що нехтували завжди чесними спробами ставити нашу пресу на висоті своїх завдань. Чи думає В. П. Стахів, що забулася його роля в мюнхенській „Українській Трибуні", або хочби його ганебна поведінка супроти мене на терені Ліги Українських Політичних Вязнів, де він був головою Контрольної Комісії, коли я відкликувався до його сумління і чести перед нападами на мене бандерівського політрука Миколи Климишина. Приватно, в розмові зі мною пан В. П. Стахів признавав мені рацію, одначе офіційно не був здібний видати вироку, бо такий вирок противився би постанові його партії. Що ж пане Стахів, можна говорити про пасмисту гієну кожному, але для того треба мати підстави і я думаю, що їх у Вас немає таких, як вони є у мене у відношенні до Вас, дарма, що публично я того не говорю. Чи може і в тому випадку, Ви будете говорити мені свої морали про честь і етику та пригадувати, що „можна когось не любити, але неправда і наклепи залишаться завжди неправдою і наклепами". Звідки у Вас право про те говорити мені, коли Ви свідомо неправду і наклепи прикривали і затушовували? Думаєте, що ми те забули і що те взагалі можна забути?

Мені прикро, що дався я піймати на провокацію, бо інакше не можу назвати цего як провокацією, коли один із „оборонців правди" у відкритому листі ставить питання і домагається вияснень, а другий „оборонець моралі і чесности у журналістиці" за подані вияснення накидається зі своїм велемудрим: „лікарю, тримайся своїх медикаментів і до журналістичного пера та чорнила не мішайся!". Прикро мені з тої причини, що дійсно, для деякої частини українських журналістів, на жаль, тема, чому український прем'єр носив поліційного мундура — нецікава, та, що дав тим нагоду „професійним журналістам" до нападу на мене. Але сталося це тому, що, знаючи мораль і етику панів „непартійців" з відомого середовища, я всежтаки не вірив, що вона впала аж так низько, щоби посунутися до провокації та хуліганства. Так, ніби лише лікареві не вільно займатися журналістикою (і це має бути аргумент, пане Стахів!?), в час коли нею безкарно і безконтрольно займається кожний ледви чи не докінчений гімназійний ученик і студент. Але коли В. П. Стахів вже цю тему заторкнув, то вільно мені його поспитати: яке більше право до журналістики має В. П. Стахів та інші його партійні товариші, недокінчені студенти, від мене, який таки свої університетські студії скінчив, дарма, що лікарські. Ось тут і виходить на яв усе обличчя непасмистої гієни: вона репрезентує ідеологію і групу здеклясованого професійного, недокінченого пів-інтелігента і домагається вимогти тільки для неї право на провід, точно так само, як цього домагаються большевики. Звідси в неї така ненависть і завись до представника професії, яка, очевидно, не може мірятись з журналістикою, бо до неї треба років тяжкої праці і дещо здібностей, тоді, коли писати такі статті, як „Now is the time" потрафить кожний партійний заправило. І тут між нами провал, якого не вдасться перебристи ніяким вдаваним „чесним спробам". Тут теж і видно, хто каламутить не тільки політичне, але взагалі наше життя.

Щождо самого „аргументу" В. П. Стахова, мовляв, лікареві краще займатися лише медикаментами, то, дозволю собі звернути увагу „непересічного" журналіста, що й тут, як і всюди виказує він застрашаюче невіжество. Бо коли б він знав, що в українському житті журналістичним пером і чорнилом займалися такі лікарі, як Іван Липа, Черняхівський, Юрій Липа, Теофіль Окуневський, Модест Левицький, Віктор Пісняческий, Арсен Річинський, Нарциз Лукіянович, Василь Кархут, Люцій Кобилянський, Є. Лукасевич, Михайло Васильченко, В. Наливайко, Ол. Олесь (ветеринарний лікар), Софія Парфанович, Ю. Мовчан і інші, а з визначних чужинців такі лікарі, як англієць Джордж Дюгамель, американець Алексіс Карель, швед Аксель Мунте, німець Артур Шніцлер, італієць Майоччі, — то, очевидно, він би такої дурниці у своїй статті не писав. Але, певній породі людей, як то кажуть, — море по коліна, і їй лише все дозволене, тільки тому, що їй так подобається і вона так хоче. Та так пониманий „волюнтаризм" давно вже перестав мати вартість і ним можна себе лише осмішити, що й пан В. П. Стахів робить з великим успіхом.

Т. Лапичак

Найтрагічніша жертва отаманії в 1919 р.

(Памяті полк. П. Болбочана)

Згадуючи про сумної пам'яті авантюрника в Армії Української Народньої Республіки „отамана" Волоха, генерал-хорунжий б. Армії УНР О. Вишнівський („Отаман і отаманія", „Свобода", Джерзі Сити і Ню Йорк, 18 травня 1951 р., ч. 115) пише: „Це він — Волох — одіграв головну й найогиднішу ролю в усуненні полковника Болбочана — фахового і здібного старшину та безперечного українського патріота — зі становища командира Запорізької дивізії. Як відомо, полк. Болбочан вславився боротьбою проти червоних москалів і здобуттям Полтави на початку всенароднього повстання проти біломосковського панування в Україні та проголошення федерації України з Росією за часів гетьмана Скоропадського".

В нарисі Зенона Стефанова „Українські збройні сили 1917-21 рр. — Частина І. Доба Центральної Ради й Гетьманату" (Друге справлене видання) СУВ 1947, маємо такі подробиці про полк. Болбочана. Коли під напором большевиків уряд Центральної Ради й українське військо залишили 9 лютого 1918 р. Київ „позаду всіх, прикриваючи відступ, йшов із своїм відділом полк. Болбочан" (с. 78-9). Коли в Житомирі реорганізовано залишки цього українського війська в окремий Запорізький загін під командою ген. Прісовського, його заступником став полк П. Болбочан, що доводив II-им піхотним курінем (с. 41), бо цей загін складався тільки з 2-х піхотних курінів і одного кінного. 2 березня 1918 перші стежі Запорізького загону, Гайдамацького Коша і Січових Стрільців увійшли до Києва (с. 84), де поповнений добровольцями Запорізький Загін перетворено в дивізію під командою ген. Натієва (с. 85). В цій дивізії командиром 2-го Запорізького піхотного полка був полк. П. Болбочан (с. 42). З кінцем березня 1918 р. дивізія була перетворена в корпус і про нього читаємо далі (с. 44): „Найкращою частиною корпусу був 2-ий Запорізький піший полк на чолі з Болбочаном. Полк був міцно споєний, зберіг кращі традиції російської армії й був національним полком, бо мав патріота командира. Він був найбільшим серед інших полків, нараховував на той час до чотирьох тисяч людей, з яких 70-80% було старшин та інтелігенції. Мав 16 піших сотень, кінну сотню, команду піших розвідчиків, команду наколесників, саперну сотню й сотню звязку з чотою кінних ординарців, дві кулеметні сотні, одну бомбометну та запасну сотню. Решта піших полків мала по вісім піших сотень та стільки ж допомогових сотень, що й другий полк".

При вичищуванні Лівобережжя від большевиків при переході через р. Сулу з метою захопити Ромодан, всіми частинами Запорізької дивізії командував полк. Болбочан (с. 86). 22 березня на Ромодан наступав 2-ий Запор. полк і здобув його з допомогою німецьких відділів; відтак переслідуючи вороги ст. Яреськи — 27 березня Запорізькі частини зайняли Полтаву. „Дня 2 квітня Запорізька дивізія почала дальший похід на Харків і Лозову. На Харків вирушили головні сили дивізії під командою полк. Болбочана" і відкидаючи большевиків зайняли столицю Слобідської України 6 квітня (87).

„Дня 10 квітня 1918 р. військовий міністр полк. Жуковський наказав зформувати із корпусу окрему групу всіх родів зброї, яка під командою полк. Болбочана, потай від німецького командування мала зайняти Кримський півострів та забрати Чорноморську флоту в Севастопольському порті". (89). Переслідуючи ворога від Лозової через Олександрівське (Запоріжжя), Мелітопіль, Сивашський міст, Джанкой дійшли запорізькі частини 25 квітня до Симферополя і Бакчисараю. Але німецьке командування зажадало від українського уряду забрати свої війська з Криму і тому ця запорізька група „залишила Крим та перебралася до Мелітополя, а пізніше до Олександрівська, де зібрався був цілий корпус" (89-91).

В Олександрівському зустрілися запоріжці полк Болбочана з галицькими українськими Січовими Стрільцями. Про цю зустріч оповідає Мирон Заклинський („Українські Січові Стрільці в Східній Україні", „Свобода" з 30 січня 1951, ч. 24) так: „На майдані перед Народнім Домом Запоріжці та Стрільці уставились одні проти одних у дві лави. Серединою похожав комендант Запоріжців, полковник Болбочан і наш комендант сотник Микитка (пізніше останній начальний вожд УГА). Пролунала команда: „Позір! Курінь в ліво глянь!" — і наш сотник здав звіт полковникові. Цей опісля привітав промовою „рідних братів галичан, що помагають Наддніпрянській Україні в боротьбі". Закінчив окликом: „Слава Січовикам!" — а запоріжці тричі гукнули:: „Слава"! Тоді запорізька музика почала грати наш народний і державний гимн: „Вже воскресла Україна". При перших звуках запорізький хорунжий схилив жовтоблакитний прапор і грімко пролунало: „Струнко! В право глянь!" Старшини й вояки обох відділів наче закаменіли в нерухомій поставі. Стрільці вперше відчули до глибини душі, що вони в Українській Державі. Хвилювання запирало їм віддих. Опісля було кілька промов, запорізьких і стрілецьких: короткі, щирі, вояцькі. — Святочна стріча закінчилася дефілядою обох відділів перед полк. Болбочаном. Уесеси з пошаною й цікавістю дивилися на боєвого провідника тієї славної, хороброї дивізії, що виявив у своїй промові живу державницьку свідомість".

В нарисі З. Стефанова (с. 92) читаємо таку його характеристику: „Полк. Болбочан був дуже здатний організатор, в переводженні боєвих акцій виявляв себе талановитим стратегом. Особисто надзвичайно хоробрий, сам керував бо-

 єм і завжди знаходився в найнебезпечніших місцях. Тимто і здобув собі величезну популярність у корпусі".

В часі протигетьманського повстання Директорія УНР призначила його командиром українських республиканських військ на лівобережжі. (с. 118). Але в часі відвороту українських військ перед большевиками з Лівобережжя в початках 1919 р. згаданий Волох обвинуватив його перед гол. отаманом Петлюрою, а той велів Болбочана увязнити. Про цей арешт Болбочана писав орган головного отамана „Українська Ставка", що розпродувався також по галицьких часописних крамницях. Хоч у Галичині відчувалося недостачу добрих вищих військових старшин, що слушно відмітив у своїх споминах про диктатора ЗУНР дра Евгена Петрушевича І. С. („Призабутий державний муж", „Шлях", Филадельфія 22 жовтня 1950, ч. 43), ніхто ні з уряду Західної Області УНР ні з Начальної Команди Галицької Армії не подбав, щоб Петлюра звільнив Болбочана і відпустив його УГА для боротьби з поляками; на протипольському фронті для Петлюри був він цілком не небезпечний, подібно як і справжній суперник Петлюри ген. Олександер Греків, що виявив себе раз українцем, раз росіянином. І в найбільш критичних хвилинах української державно-визвольної війни найкращий український патріот-боєвик полк. Болбочан нидів у вязниці у вагонах при ставці гол. отамана, аж доки його літом 1919 р. напів божевільного не застрілив з поручення головного отамана полковник для його особистих доручень.

Тепер ген. хор. О. Вишнівський вияснює, що ця найтрагічніша жертва отаманії сталася завдяки Волохові, що відіграв ганебну ролю і наприкінці 1919 р., коли хотів змусити Петлюру перейти на большевицький бік.

Никон Немирок

З ножицями по пресі

В Канаді (Торонто) почав виходити **„Вісник українських революційних демократів"**, себто офіційний орган партії УРДП. Замість вияснити, що саме таке революційна демократія, чим вона ріжниться від, приміром, консервативної демократії, чи народньої демократії (Сталіна), чи соціял-демократії (Маркса), чи націонал-демократії сучасних потуг світу, або, чим, напр., ріжниться революційно-демократичний світогляд генерального секретаря ЦК УРДП з часу, коли він був ще членом бандерівської партії та членом УГВР, від революційно-демократичного світогляду його з часу його міністерства в ВО УНРади — ця рептилька (в ч. 3, 1951) воліє погрожувати „Самостійній Україні": **„Бо УРДП при цій нагоді може скористатися з науки Остапа Вишні, що сказав: „аще тебе вдарять у ліву щоку, ухопи дрючок і побий на ньому с...му синові до цірки"**, та ще нахвалятися, немовто мельниківські солідаристичні зуби були **„збережені в Европі під охороною уердепівців і привезені цілими в Америку"**.

В редакторів уердепівської партії коротка пам'ять. Бо не так давно, а в році Божому 1946, ніхто інший, як мельниківці перевозили уердепівську літературу з Німеччини до Австрії та під своєю охороною запевняли їй можність розповсюджування в таборах у Німеччині, де бандерівський терор велів нищити і усувати з обігу все, що не було бандерівське. Сьогодні пропаганда УРДП відвертає кота хвостом і говорить протилежне. Наука діялектики, як бачимо, не пішла у ліс.

Той же сам **„Вісник українських революційних демократів"** (ч. 3, 1951) друкує такі глибоко політичні та „соборницькі" думки:

„Тому, що український нарід позбавлений вільно сказати цілому світові своє слово, за нього зобов'язані говорити ми, з п і д с о в е т с ь к а   е м і ґ р а ц і я, яка ще до недавна мала замкнені уста, бо перебувала там в суцільному концентраку"... і т.д. і т.д.

Чому не є зобов'язана говорити за український нарід зпідпольська, зпідчеська, зпідрумунська та взагалі уся українська політична еміґрація — це залишається тайною самого автора статті Бориса Криницького, редакції „Вісника українських революційних демократів" та самого ЦК УРДП. Мабуть тому, що соборність (так як і взагалі націоналізм), на думку уердепівських ідеологів, належить до пережитків минулого та пахне реґресом. Нам же треба за проґрес, товариші!

„Обрії" (ч. 4-5) в розділі „Нові книжки" неприховано „об'єктивно" дають свою оцінку двом авторам: Є. Онацькому і О. Драгомановій.

„Справа Справедливости, нариси з суспільного життя" Є. Онацького — на думку „Обріїв" — **книжечка, де писане від автора — легке до сприйняття, але не переконливе... опора на авторитет Б. Мусоліні, фашистівської „партії праці", про істоту капіталізму Д. Донцова і ін. має всі познаки гумористики".**

Натомість „По той бік світу" О. Драгоманової, не дивлячись на те, що **„О. Драгоманова не ставила собі, видно ані особливо суспільних ані особливо художніх завдань, її письмо одноплощинне, без грама художности"**, все ж дає підставу „Обріям" прийти до несподіваного висновку, що **„...заслуговує на те, щоб Драгоманова зайнялася розгорненням своїх повістевих задумів у речі ідейно й художньо більш виразні, ніж її, загалом, непоганий дебют".**

Як видно, рецензент „Обріїв" дійсно має нахил до гумористики.

***

В щоденнику **„Свобода"** (ч. 288, з дня 11 грудня 1951) в рубриці „З листів до редакції" Ю. Мовчан друкує свої завваги на тему „Жиди чи евреї?", в яких цілком слушно переконує, що в українській літературі та розговірній мові завжди вживалося назви „жиди", а слово „еврей" до розговірної та літературної мови впровадили насильно і під терором большевицькі окупанти України. Але нам не

відомо, чи Ю. Мовчан зі скромности промовчав, чи редакція „Свободи" з „об'єктивности" викреслила тих авторів бандерівської та угаверівської преси, що дальше вживають слова „еврей". Бо ось перед нами довжелезні статті в **„Сучасній Україні"** про „еврейське" питання, де побіч екстатичного захоплювання безкласовим суспільством д-р і доцент Л. Ребет виясню́є своїм читачам свої погляди на справу жидівського питання, вживаючи з впертістю виразів „еврей" та „еврейський". Мимоволі насуваються порівнання поміж пресою УГВР, яка виходить в Мюнхені, та пресою „ясного сонічка", що друкується в Києві. І тут і тут пропагація безклясового суспільства, і тут і тут засмічування української мови москалізмами та насильно накиненими нам термінами. (. К.).

З життя в ОДВУ

ВІД ЦЕНТРАЛЬНОЇ УПРАВИ ОДВУ

Ще в місяці жовтні минулого року Центральна Управа ОДВУ порозсилала збіркові лісти до всіх відділів, щоб придбати потрібні гроші на пресово-організаційний фонд. До цього часу ще багато відділів не звернули ні ліст, ні грошевих датків. Центральна Управа мусить настоювати й вимагати від управ відділів, щоб вони виконували свої обов'язки на час, бо в противному разі через їхню недбайливість не можна переводити в життя намічених плянів Центральної Управи. Тому вже найвищий час стягнути всі збіркові лісти від членів і переслати їх негайно із зібраними датками до Центральної Управи.

Перед Різдвом Христовим Центральна Управа порозсилала колядні лісти до всіх відділів ОДВУ та до всіх членів Центральної Управи. Прохається звертати вже й ці лісти й датки.

Проминув уже час відбування зборів відділів (грудень-січень), а ще деякі відділи не надіслали звіту із відбутих річних зборів, ні імен і адрес нововибраних урядників. Просимо зробити це не відкладаючи. При тій нагоді пригадуємо, що початок року це час плачення відділами річної вкладки до Центральної Управи ОДВУ в висоті $24.00 за один рік. Відділи зобов'язані надсилати її на час, щоб канцелярія Центральної Управи могла належно функціонувати. Також пригадуємо відділам, що й надальше обов'язує надсилання місячних звітів до Центральної Управи.

В днях 4, 5 і 6-го липня ц. р. відбудеться в Ню Йорку черговий конґрес Українського Конґресового Комітету. Програма й всі дані певно будуть вкоротці поміщені в українській пресі. Центральна Управа ОДВУ пригадує, що наша організація брала участь у конґресах УКК від самого початку, хоч у більшості в ролі опозиції, бо не все могли ми погодитися чи то з диктатурою чотирьох запомогових союзів (перший конґрес), чи то з неактивністю УКК у час війни й негайно по закінченні війни, чи то з лінією УКК у теперішній час піддержування розбиття й гуляйполя через підтримку двох, чи радше трьох українських центрів, замість піддержувати один леґальний український уряд УНР. Та мимо всього ОДВУ вважає своїм громадським обов'язком брати участь у конґресах УКК та в загальній праці УКК, бо УКК це організація всіх організованих американських українців. Тому й цього року закликаємо всі наші відділи до участі. Кожний відділ повинен вибрати й зголосити делегатів, чи делегата, залежно від скількости членів, та вже тепер призбирувати гроші потрібні на покриття видатків зв'язаних із участю в конґресі УКК (вписове за делегата, покриття коштів подорожі делегатам і тп.).

Сентральна Управа ОДВУ
Клівленд, Огайо

Коляда 8-го відділу ОДВУ ім. Д. Вітовського

Цього року, як майже кожного року на протязі кільканадцяти вже років, передові члени відділу пішли з колядою до українських родин, щоб з нагоди Різдва Христового зібрати датки на діяльність Центральної Управи ОДВУ. Разом заколядовано $200.00 й їх уцілості переслано до ЦУ в Ню Йорку.

На лісту Івана Поповича, Миколи Декана, Михайла Ґалана й Івана Миречка зібрано $80.00. Датки зложили: І. Попович $10, по $5: І. Ільків, Г. Шипко, І. Добротильський, М. Лазута, М. Стефаник, І. Гнот, С. Митросевич і М Декан; по $4: І. Меречко; по $3: А. Спішак, В. Мураль, М. Олексик, М. Ґалан; по $2: С. Білик, І. Третвлюк, М. Бойко, С. Когут, І. Колода, п. Ґой; по $1: М. Кшановський, Д. Загута.

На лісту Миколи Кавки, Миколи Бігуна, Константина Мельника й Ярослава Пацули зібрано $48.00. Датки зложили: по $5: М. Колодій, Л. Котович, М. Кавка; по $4: І. Филипів; по $3: М. Дзюба, М. Дуб, Галєревич, Я. М. Тесаровичі, М. Ковалисько; по $2: В. Кокоць, І. Яницький, І. Іваницький, Карась, Ковальський; по $1: М. Бігун, М. Граб, Р. Касараба, В. Василина.

На лісту Ярослава Пацули й симпатиків ОДВУ зібрано $59. Датки зложили: І. Книш $6; по $5: М. Жінкір, Г. Коваль, П. Липян, В. Юник; по $3: Савт Сайд Депт., І. Слепко, М. Оліяр, І. Книш, К. Іванків; по $2: І. Попчак, М. Турчик, А. Дутка, О. Сорочак, С. Іваник, І. Корф; по $1: І. Серединський, О. Гушля, Я. Кваснюк, Д. Ягольницький, М. Пилюшкевич, П. Гупайловський.

Ню Йорк, Н. Й.

На колядну лісту п-ва Різників зложили слідуючі такі датки: по $10: Я. Гаврилко й В. Різ-

ник; по $5: О. Чупіль, В. Ґельнер, Р. Ґолембйовський, В. Войтанівський, В. Клюба й Катря Мигаль, по $2: Анна Кузель, Др. В. Михайлів, М. Ривак, по $1: п. Шепула. Разом $57.

Гемтремк, Міш.

Відділ ОДВУ ч. 4 переслав до ЦУ ОДВУ $5.00 як податок чистого приходу із вечерниць, що їх влаштував цей відділ 27-го жовтня 1951 р.

БІБЛІОГРАФІЯ

Микола Зеров: CATALEPTON. — Видавництво „Київ", MCMLI. Стор. 80.

Леонід Мосендз: ЛЮДИНА ПОКІРНА. — Клюб Приятелів Української Книжки. Вінніпеґ 1951. Книжка 7. Стор. 128.

Г. Полікарпенко: ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ ПІДЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. IV. Доповнене видання за редакцією Б. Михайлюка. — На чужині 1951. Стор. 164.

Аркадій Любченко: ЩОДЕННИК. Книжка перша. — В-во „Нові дні", Торонто 1951. Стор. 152.

Павло Маценко: ДМИТРО СТЕПАНОВИЧ БОРТНЯНСЬКИЙ І МАКСИМ СОЗОНТОВИЧ БЕРЕЗОВСЬКИЙ. — „Культура й Освіта", 1951. Стор. 32.

Лев Шанковський: СПРОБА БІБЛІОГРАФІЇ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПІЛЬНИХ ВИДАНЬ В УКРАЇНІ ЗА ЧАС ВІД 1945 — 1950. — Відбитка з Календаря „Провидіння" на 1952 рік. Стор. 20.

Юрій Тис: СИМФОНІЯ ЗЕМЛІ. — Літературна Бібліотека Ч. І. Видавництво Миколи Денисюка. Буенос Айрес, 1951. Стор. 128.

Оксана Драгоманова: ПО ТОЙ БІК СВІТУ. — Літературна Бібліотека Ч. 2. Видавництво Миколи Денисюка. Буенос Айрес, 1951. Стор. 160.

Рекс Біч: ЗАЛІЗНИЙ ШЛЯХ. Клюб Приятелів Української Книжки. Книжка 8. Вінніпеґ 1951. Стор. 128.

V. J. Kaye-Kysilewskyj: SLAVIC GROUPS IN CANADA. Slavistica No 12. — Published by the Ukrainian Free Academy of Sciences. Winnipeg 1951. C. 32.

ДО ЗБРОЇ — Журнал української військово-політичної думки. — Рік IV. Випуск 13(26), листопад 1951. Видає Місія УПА при ЗП УГВР.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ. Орган Пластової Думки. — Число 5, Серпень 1951. Мюнхен — Німеччина.

ЛОГОС. Богословський Квартальник — Т. II., Кн. 2, Квітень-Червень 1951. Редагує Колегія Професорів Духовної Семинарії ОО. Редемптористів у Ватерфорд, Онт., Канада.

ГОЛОС СПАСИТЕЛЯ. Релігійний Місячник. — Рік 23, ч. 12, грудень 1951 та Рік 24, ч. 1, січень 1952.

СВІТЛО. Католицький журнал для українського народу. — Рік XIV. Ч. 20, 1951, ч. 21, 1951, і ч. 22, 1951 та Рік XV, ч. 1, 1952.

ВОЛИНЬ. Орган Товариства Волинь в Нью Йорку. — Рік І. Ч. 2., жовтень-листопад-грудень 1951.

ЖІНОЧИЙ СВІТ. Рік II. Ч. 11-12 (23-24), листопад-грудень 1951 та Ч. 1(25), січень 1952. Видає Організація Українок Канади ім. Ольги Басарабової.

НОВІ ДНІ. Універсальний ілюстрований місячник. — Рік II. Ч. 23, грудень 1951 і Ч. 24, січень 1952.

ЖИТТЯ. Український релігійно-суспільний місячник. — Рік IV, Ч. 10(44), жовтень 1951. Буенос Айрес, Аргентина.

ВІСТІ 8-го ВІДДІЛУ ОДВУ в Клівленді. Неперіодичне видання, листопад 1951 та січень 1952. (Циклькостиль).

ABN CORRESPONDENCE. Monthly Bulletin of the Antibolshevic Bloc of Nations. — Vol. II. No 11, November 1951. and Vol. II, No 12, Dezember 1951.

UCRANIA LIBRE. Periodico mensual del Instituto Informativo Editorial Ucranio. Ano I. No 5. Buenos Aires, Setiembre de 1951, and No 6, Octubre de 1951.

THE UKRAINIAN BULLETIN. — Vol IV, No 21, November 1951, and Nos 22-23, November 15 — Dezember 1, 1951. Published by the Ukrainian Congress Committee of America.

УКРАЇНСЬКИЙ ВІСТНИК. Єпархіяльний орган Української Православної Церкви в Америці. — Рік XXIII. Число 1, зима 1952.

У. Скит: СИЛА І СЛАБІСТЬ КОМУНІЗМУ. — Політична Бібліотека Ч. І. „ОВТД", Буенос Айрес, 1949. Стор. 32.

Іван Шовкоплєс: ПОВОРОТ ДО ПРАВДИ. Спогади і завваження. Бібліотека Католицької Акції Ч. 4. Едмонтон, Алберта 1951.

КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ „ВІДРОДЖЕННЯ" НА 1952 РІК. Буенос Айрес. Стор. 160.

КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ „НОВОГО ШЛЯХУ" НА 1952 РІК. — Друком і накладом „Нового Шляху", Вінніпеґ, Манітоба. Стор. 174.

ДЕРЖАВНИЦЬКА ДУМКА. Квартальник української державницької ідеології, культури і громадського життя. Ч. 4, 1951. Видавництво „Державницька Думка", Філядельфія, Па.

НА ВАРТІ. Журнал української молоді. Рік IV. Ч. 1(33), січень 1952. Видає Краєвий Комітет Спілки Української Молоді в Канаді.

КРИЛА — журнал молоді. Рік І. Ч. 4. Грудень 1951.

МІЙ ПРИЯТЕЛЬ — журнал для дітей. Рік IV. Ч. І(33), січень 1952. Видає Централя Українців Католиків в Канаді.

ПОРОГИ. Літературно-мистецький журнал. — Рік III. Ч. 23-24, серпень-вересень 1951. Буенос Айрес.

ЛИС МИКИТА. Журнал сатири і гумору. — Рік II. Ч. 1. Дітройт-Нью Йорк-Торонто.

ІНФОРМАТИВНИЙ ЛИСТОК Об'єднання Українських Ветеринарних Лікарів. — Рік II. Ч. 4(7), жовтень-грудень 1951. (Циклькостиль).

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Прохаємо вибачення в наших П. Т. читачів за спізнення січневого числа „Самостійної України" через перенесення друку журнала із Ст. Полу, Мінн. до Нью Йорку.

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБОК:

У статті З. Книша (Кадри наших днів — „Рецензія на рецензію") в останньому числі „Самостійної України" закралися деякі похибки, які отут справляємо:

На стор. 29, перша колюмна, рядок 2 знизу — надруковано „монархомів", а має бути „монарохомахів".

На тій самій сторінці друга колюмна, рядок 15 згори — в латинському цитаті надруковано „габент", а має бути „габеант".

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

1. Проситься усіх кольпортерів, що дотепер не розчислилися з кольпортажі висланих їм журналів та книжок „Самостійної України", вирівняти свої залеглості або повернути нерозпродані журнали і книжки назад до адміністрації. Усім, що залягають Видавництву довгом, здержується з біжучим числом дальшу висилку журналу.

2. Так само проситься усіх післяплатників-довжників, яким вислано упімнення, вирівняти залеглість. Тих, що цього не зроблять, будемо змушені подавати до прилюдного відома, як шкідників нашої преси.

3. Усі розчислення кольпортерів, як рівнож вношення передплати, залеглої та біжучої, проситься вносити на адресу Адміністрації „Самостійної України":

INDEPENDENT UKRAINE
9421 Burnside Ave.
Chicago 19, Ill.

4. З огляду на важке фінансове положення в будучому журнал висилатиметься тільки передплатникам, що вплатили належність за журнал наперед.

5. Проситься передплатників своєчасно повідомляти адміністрацію про зміну своєї адреси, щоби не опізнювати достави журналу та не наражувати нас на зайві витрати порта. При зміні адреси подати стару і долучити 10 центів на кошти маніпуляції.

6. Адміністрація пошукує кольпортерів журналу „Самостійна Україна" і видань Бібліотеки „Самостійної України" на поодинокі осередки. Книгарням і кольпортерам, що замовлять понад 10 чисел журналу, дається 25 відсотків рабату. Кольпортери крім того одержують книжкові премії.

7. Усі зміни адреси, справлення неправильно поданих адрес, та усякі інші неправильности у висилці журналу, просимо подавати своєчасно до Адміністрації. На зміну адреси належить долучити почтовий значок вартости 10 центів.

ЧЛЕНСЬКІ УДІЛИ

до Видавництва „Самостійна Україна" зложили:

Іван Кінтер, Чікаґо	$ 10,00
Павлина Різник, Нью Йорк	$ 10,00
Теодор Федусь, Філядельфія	$ 10,00
Роман Мицик, Чікаґо	$ 10,00

На Пресовий Фонд „САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ" зложили:

Андрій Іванів, Чікаґо	$ 5,00
Петро Война́вський, Ньюарк	$ 2,00
Микола Тарасюк, Клівленд	$ 1,00
Іван Попович, Клівленд	$ 2,00
М. Фесенко, Товстон	$ 0,50
Петро Фурчак, Чікаґо	$ 1,50
Д. Шекерик, Філядельфія, з переведної збірки	$ 17,00

К. Манківський з переведеної збірки в Рачестер (на яку зложили: 20-ий Відділ ОДВУ $10,00; Карло Манківський, Василь Микитюк по $3,00; Ілля Касянчук, Дмитро Кубарич, Дмитро Вирста, Степан Мончук, Микола Бараняк та двох з нечитким підписом по $2,00; В. Ковба, Павло Гарріс, Степан Тупісь, Осип Баран, В. Каліцинський, Вол. Колданський, Михайло Лялька; М. Лучанко, Василь і Павло Попович, М. Сорохтей, Іван Шморгун, Петро Гринів, Іван Лехновський, В. Черневич, С. Грицуляк, М. Білик, Степан Кричук, та двох з нечитким підписом по $1,00) — разом на суму **$ 51,00.**

ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА „САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ"

Канада:
THE INDEPENDENT UKRAINE
P. O. Box 387
Winnipeg, Man., Canada

Аргентина:
„PEREMOHA" BOOKSTORE
25 de Mayo 479 (14)
Buenos Aires, Rep. Argentina

Бразилія:
STEPAN PLACHTYN
Pr. Gen. Osorio, 568
Curitiba — Parana — Brasil

Австралія:
Pr. A. SYCZYNSKYI,
26 Beaconsfield St.
Auburn — Sydney, — NSW, Australia

Англія:
W. S. SHEWCHUK
123 Notting Hill Gate
London, W 11, England

Франція:
A. DOMARATZKY
13, rue Biot,
Paris 17-e, France

Італія і Близький Схід:
Dr. W. FEDORONCHUK
Via Nemorense 100, inr. 22
Roma, Italia

Ціна 30 ц.